TNO innovation for life

Navigeren door Europese digitalisering

Verbindingen, belemmeringen, en kansen voor een sterkere internationale positie van Nederlandse publieke organisaties in de digitale transitie

TNO Publiek › TNO 2025 R12771
19 december 2025

TNO Vector
Centre for Societal Innovation and Strategy

ICT, Strategy & Policy
tno.vector.nl
+31 88 866 00 00
info@tno.nl

TNO 2025 R12771 – 19 december 2025

Navigeren door Europese digitalisering

Verbindingen, belemmeringen, en kansen voor een sterkere internationale positie van Nederlandse publieke organisaties in de digitale transitie

Auteurs	Claudio Lazo, Gijs van Houwelingen, Laura van den Aarssen, Thijmen van Gend

Rubricering rapport	TNO Publiek
Titel	TNO Publiek
Rapporttekst	TNO Publiek
Bijlagen	TNO Publiek
Aantal pagina's	73 (excl. voor- en achterblad)
Aantal bijlagen	3
Opdrachtgever	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Projectnaam	Onderzoek Programma Realisatie IBDS
Projectnummer	060.63877

Alle rechten voorbehouden
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

© 2025 TNO

Foto voorblad: Ahmed Zayan (Unsplash)

Managementsamenvatting

De kern in vijf punten

Nederlandse publieke organisaties zijn breed vertegenwoordigd in Europese gremia rond digitalisering, maar de samenhang en intensiteit van die betrokkenheid blijven beperkt. Uit dit onderzoek komen vijf hoofdlijnen naar voren:

- Fragmentatie en beperkt overzicht. Nederland is op veel plekken aanwezig, maar de verbanden tussen domeinen zijn dun. Een klein aantal hubs, zoals het EU Datanetwerk (EUDN), het Netwerk van Datastelsels (NvDS) en het Centre of Excellence for Data Sharing & Cloud (CoE-DSC), en sectorspecifieke overleggen zoals het Tactisch Beraad (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) houdt het netwerk bij elkaar.
- Lage samenwerkingsintensiteit en mogelijk beperkte invloed. Van ruim duizend geobserveerde verbindingen is ongeveer 66 % sporadisch en slechts 6 % intensief. Het risico daarvan is beperkte strategische invloed van Nederland.
- Structurele belemmeringen. Capaciteitstekort, verlies van kennis, onduidelijk mandaat en gebrekkige coördinatie verklaren waarom verdieping lastig tot stand komt.
- Behoefte aan regie, kennisopbouw en ondersteuning. Organisaties vragen om een gedeeld overzicht, lichte nationale coördinatie via EUDN/NvDS en een structurele kennis- en trainingslijn met inhoudelijke hubs als CoE-DSC, Forum Standaardisatie (FS) en Geonovum.
- Strategische kansen en risico's. Nederland beschikt over sterke posities in gremia zoals de Joint Technical Committees (JTC) rond Data (JTC 25), AI (JTC 21), en Cyber en databeveiliging (JTC 13), het Multi-Stakeholder Platform on ICT Standardisation (MSP) en de Data Spaces Support Centre (DSSC). Hubs als EUDN en CoE-DSC bieden kansen voor nadere samenwerking en coördinatie, maar risico's ontstaan door versnippering, lage intensiteit, afhankelijkheid van enkele knooppunten en de groeiende invloed van internationale technologiebedrijven in standaardisatiefora.

Wat is onderzocht

Dit onderzoek richt zich op de representatie en invloed van Nederland in Europese gremia rond digitalisering. Deze gremia worden in Sectie 2 uitgebreid beschreven. Als methode zijn netwerk- en dossieranalyse gecombineerd met een enquête en verdiepende interviews onder leden van EUDN en NvDS. Daarbij lag de focus lag op vijf thema's: representatie, intensiteit van samenwerking, strategische posities, structurele belemmeringen en de daaruit volgende behoeften, kansen en risico's. Sectie 3 omschrijft de methode.

De empirische basis omvat 252 Nederlandse organisaties, 82 Europese gremia en 1.038 geobserveerde verbindingen (stand eind 2025). Sectie 4 bevat de kernfiguren waarop de conclusies zijn gebaseerd.

Wat u moet onthouden

De Nederlandse vertegenwoordiging steunt op enkele sterk verbonden nationale hubs en koepels EUDN/NvDS, CoE-DSC, FS, Geonovum, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). Binnen deze structuur nemen het Ministerie van Economische Zaken (Min. EZ) (brug én centraal), TNO (verbinder), de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Nationaal Dataportaal Wegverkeer (NDW), Kamer van Koophandel (KvK), Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en IPO een prominente positie in. Sectie 5 bevat de conclusie en aanbevelingen in meer detail.

De grootste kansen liggen bij
- Standaardisatiegremia waar interoperabiliteit en open normen worden vastgesteld;
- Nationale coördinatiehubs (EUDN/NvDS) en inhoudelijke clusters (CoE-DSC, FS, Geonovum) voor bundeling van posities;
- Generieke bouwblokken als Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces (SIMPL), Once-Only Technical System (OOTS), Semantic Interoperability Community (SEMIC), en European Open Science Cloud (EOSC) voor praktijkgerichte kennisontwikkeling;
- Representatiekanalen in Brussel (Holland House Brussels en de Europese kantoren van koepelorganisaties VNG/IPO/UvW) voor zichtbaarheid en coalitievorming.

De grootste risico's zijn
- Capaciteits- en mandaatproblemen, dit zijn hardnekkige belemmeringen voor structurele invloed
- Versnippering en lage intensiteit samenwerking
- Afhankelijkheid van enkele brugorganisaties
- Onderlinge dubbelingen, overtolligheid, en informatieverlies
- Overwicht van internationale bedrijven in standaardengremia

Wat dit betekent voor besluitvorming
Om te evolueren van brede maar dunne aanwezigheid naar structurele betrokkenheid zijn drie stappen essentieel:
1. Verbeter de overzichtspositie. Richt één vindplaats in met informatie over gremia, rollen, wetgeving en lopende consultaties; gebruik bestaande netwerken voor actualisatie.
2. Organiseer lichte, expliciete coördinatie. Positioneer EUDN/NvDS als coördinatiefunctie, gekoppeld aan inhoudelijke hubs (CoE-DSC, Forum, Geonovum) voor strategische afstemming en gezamenlijke consultatiereacties.
3. Investeer in gezamenlijke kennisopbouw. Ontwikkel een structurele leerlijn en training over Europese kaders, interoperabiliteit en standaardisatie, zodat kennis en continuïteit behouden blijven.

Executive summary (EN)

The core in five points

Dutch public organisations are widely represented in European digitalisation forums, but the coherence and intensity of their involvement remain limited. This study reveals five main themes:

- Fragmentation and limited overview. The Netherlands is present in many areas, but the links between domains are thin. A small number of hubs, such as the EU Data Netwerk (EUDN), the Network of Data Systems (NvDS) and the Centre of Excellence for Data Sharing & Cloud (CoE-DSC), and sector-specific consultations such as the 'Tactisch Beraad' (Ministry of Infrastructure and Water Management) keep the network together.
- Low intensity of cooperation and potentially limited influence. Of more than a thousand connections observed, approximately 66% are sporadic and only 6% are intensive. The risk of this is limited strategic influence for the Netherlands.
- Structural obstacles. Capacity shortages, loss of knowledge, unclear mandates and poor coordination explain why it is difficult to achieve greater depth.
- Need for direction, knowledge building and support. Organisations are calling for a shared overview, light national coordination via EUDN/NvDS and a structural knowledge and training line with content hubs such as CoE-DSC, the Netherlands Standardisation Forum (FS) and Geonovum.
- Strategic opportunities and risks. The Netherlands has strong positions in bodies such as the Joint Technical Committees (JTC) on dataspaces and cloud (JTC 25), AI (JTC 21), and cybersecurity and data protection (JTC 13), the Multi-Stakeholder Platform on ICT Standardisation (MSP), and the Data Spaces Support Centre (DSSC). Hubs such as EUDN and CoE-DSC offer opportunities for further cooperation and coordination, but risks arise from fragmentation, low intensity, dependence on a few key nodes and the growing influence of international technology companies in standardisation forums.

What was researched

This study focuses on the representation and influence of the Netherlands in European forums on digitalisation. These forums are described in detail in Section 2. The methodology combines network and file analysis with a survey and in-depth interviews with members of EUDN and NvDS. We focused on five themes: representation, intensity of cooperation, strategic positions, structural barriers and the resulting needs, opportunities and risks. Section 3 describes the methodology.

The empirical basis comprises 252 Dutch organisations, 82 European bodies and 1,038 observed connections (as at the end of 2025). Section 4 contains the key figures on which the conclusions are based.

What you need to remember

Dutch representation relies on several highly connected national hubs and umbrella organisations, such as EUDN/NvDS, CoE-DSC, FS, Geonovum, associations of local governments (VNG, IPO and UvW). Within this structure, Ministry of Economic Affairs (Min. EZ) acts as a bridge and central hub, The Netherlands Organisation for Applied Scientific Research (TNO) (connector), Netherlands Enterprise Agency (RVO), National Road Traffic Data Portal (NDW), Chamber of Commerce (KvK), Central Bureau of Statistics (CBS) and IPO

occupy a prominent position. Section 5 contains the conclusion and recommendations in more detail.

The greatest opportunities are

- Standardisation bodies that establish interoperability and open norms;
- National coordination hubs (EUDN/NvDS) and content clusters (CoE-DSC, FS, Geonovum) for pooling positions;
- Generic building blocks Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces (SIMPL), Once-Only Technical System (OOTS), Semantic Interoperability Community (SEMIC), and European Open Science Cloud (EOSC) for practical knowledge development;
- Representation channels in Brussels, such as Holland House Brussels and the European offices of umbrella organisations for the local governments (VNG, IPO, and UvW) for visibility and coalition building.

The greatest risks are

- Capacity and mandate problems persistent obstacles to structural influence
- Fragmentation and low intensity collaborations
- Dependence on a few bridge organisations
- Mutual concurrency, redundancy, and information loss
- Predominance of international companies in standardisation bodies

What this means for decision-making

Three steps are essential to evolve from a broad but shallow presence to structural involvement:

1. Improve the overview position. Set up a single location with information about forums, roles, legislation and ongoing consultations; use existing networks for updates.
2. Organise light, explicit coordination. Position EUDN/NvDS as a coordinating function, linked to content hubs (CoE-DSC, Forum, Geonovum) for strategic coordination and joint consultation responses.
3. Invest in joint knowledge building. Develop a structural learning pathway and training on European frameworks, interoperability and standardisation, so that knowledge and continuity are maintained.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 3
Executive summary (EN) 5
Afkortingen 9
1 Inleiding 12
2 Achtergrond 14
2.1 EU Datanetwerk (EUDN) en Netwerk van Datastelsels (NvDS) 14
2.2 Europese gremia 15
3 Methode 17
4 Bevindingen 18
4.1 Representatie van de Nederlandse publieke sector in Europa 19
4.2 Intensiteit van de samenwerkingen 23
4.3 Strategische knooppunten: wie verbindt het netwerk en wie kan kennis snel verspreiden? 29
4.4 Structurele belemmeringen: waarom verdieping stokt 37
4.5 Behoefte aan regie, gezamenlijke kennisopbouw en praktische ondersteuning 39
4.6 Strategische kansen en risico's 41
5 Conclusie en aanbevelingen 45
5.1 Conclusie 45
5.2 Aanbevelingen op basis van deze conclusies 46
5.3 Tot slot: Beperkingen huidige onderzoek en vervolgonderzoek 49
Dankwoord 51

Bijlagen
Bijlage A: Methode 51
Bijlage B: Resultaten 54
Bijlage C: Showcases 67

Afkortingen

Afkorting	Omschrijving
ACM	Autoriteit Consument en Markt
ADRA	AI-Data-Robotics Association
AI	Artificial Intelligence (Kunstmatige Intelligentie)
AI Board	European Artificial Intelligence Board
ALT-EDIC	Alliantie voor Taaltechnologieën (zie 'EDIC')
BDVA	Big Data Value Association
BEUC	Bureau Européen des Unions de Consommateurs (Koepel van consumentenorganisaties)
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEDR	Conference of European Directors of Roads
CEF BB	Connecting Europe Facility Building Blocks
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
CEN	Europees Comité voor Normalisatie
CLRA	Congress of Local and Regional Authorities (of the Council of Europe)
CoE-DSC	Centre of Excellence for Data sharing & cloud
CvdR	Europees Comité van de Regio's
DG CONNECT	Directorate-general for Communications Networks, Content and Technology
DG DEFIS	Directorate-General for Defence, Industry and Space
DG DIGIT	Directorate-General for Digital Services
DG ENV	Directorate-General for the Environment
DG FISMA	Directorate-General for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union
DG GROW	Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs
DG HOME	Directorate-General for Migration and Home Affairs
DG JUST	Directorate-General for Justice and Consumers
DG MOVE	Directorate-General for Mobility and Transport
DG RTD	Directorate-General for Research and Innovation
DG SANTE	Directorate-General for Health and Food Safety
DSA Board	European Board for Digital Services
DSBA	Data Spaces Business Alliance
DSSC	Data Spaces Support Centre
EAIDEC	European Alliance for Industrial Data, Edge and Cloud
EBSI	European Blockchain Services Infrastructure
EC	Europese Commissie
EDIB	European Data Innovation Board
EDIC	European Digital Infrastructure Consortium
EDPB	European Data Protection Board
EGI	European Grid Infrastructure
EHDS	European Health Data Space
EIC	European Innovation Council
EOSC	European Open Science Cloud
EP	Europees Parlement
ERRIN	European Regions Research and Innovation Network
EU	Europese Unie
EUDN	Europese Datanetwerk (van de IBDS)
EuroHPC	European High Performance Computing
EuroQCI	European Quantum Communication Infrastructure
EuroRAP	European Road Assessment Programme

Afkorting	Omschrijving
EuroSDR	European Spatial Data Research
EUROSTAT	European Statistical Office
EUSPA	EU-Agentschap voor het ruimtevaartprogramma
FDS	Federatief Datastelsel
FIWARE	Future Internet WARE
FS	Forum Standaardisatie
HADEA	European Health and Digital Executive Agency
Health-RI	Health Research Infrastructure initiative
HLF	High-Level Forum
HNP	Huis van De Nederlandse Provincies in Brussel
IBDS	Interbestuurlijke Datastrategie
ICTU	Dienst ICT Uitvoeringsorganisatie
IDSA	International Data Spaces Association
IEB	Interoperable Europe Board
INSPIRE	Infrastructure for Spatial Information in the European Community
IPCEI-CIS	Important Project of Common European Interest – Cloud Infrastructure and Services
IPO	Inter Provinciaal Overleg
JRC	Joint Research Centre
JTC	Joint Technical Committee
KvK	Kamer van Koophandel
Min. BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Min. EZ	Ministerie van Economische Zaken
Min. IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Min. JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
Min. VRO	Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Min. VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MSP	Multi-stakeholder platform on ICT standardisation
NCP	Nationaal Contactpunt
NDE	Netwerk Digitaal Erfgoed
NDS	Nederlandse Digitaliseringsstrategie
NDW	National Dataportaal Wegverkeer
NEN	Nederlandse Norm
NSO	Netherlands Space Office
NTM	Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata
NvDS	Netwerk van Datastelsels
OASC	Open & Agile Smart Cities & Communities
OOTS	Once-Only Technical System
PCP-WISE	Pre-Commercial Procurement of Water Management Innovations For Climate Resilience
PPS	Publiek-private samenwerking
Prov.	Provincie
PV EU	De Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU
QCINed	Quantum Communication Infrastructure Nederland
Raad	Raad van Ministers van de Europese Unie
RDW	Dienst Wegverkeer
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWS	Rijkswaterstaat
SCSN	Smart Connected Supplier Network
SEMIC	Semantic Interoperability Community
SIMPL	Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces
SURF	Samenwerkende Universitaire Rekenfaciliteiten
TEHDAS	Towards European Health Data Space
TNO	Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek

Afkorting	Omschrijving
UvW	Unie van Waterschappen
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VfPf	Vervangingsfonds/ Participatiefonds
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
ZBO	Zelfstandig bestuursorgaan
ZiNL	Zorginstituut Nederland

1 Inleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd door TNO Vector in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het programma Realisatie Interbestuurlijke Datastrategie (Realisatie IBDS) en Koninkrijksrelaties ten behoeve van het EU Data Netwerk (EUDN) en het Netwerk van Datastelsels (NvDS). TNO Vector, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), is de onderzoekspartner van Realisatie IBDS en het maakt deel uit van onze onderzoeksopdracht om inzicht te bieden in de positie van Nederlandse publieke organisaties binnen Europese digitaliseringsthema's.

Aanleiding

De Europese digitaliseringagenda's en strategieën, zoals bijvoorbeeld verankerd in de recent Data Union Strategy en Omnibus-regelgeving als de Data Act, beïnvloeden hoe Nederlandse publieke organisaties data delen, standaarden toepassen en samenwerken. Deze kaders bepalen niet alleen technische vereisten, maar ook governance-structuren en verantwoordelijkheden, waardoor Nederland strategisch moet meebewegen om invloed te behouden en compliant te blijven.

Binnen Europa bestaan talrijke gremia, verenigingen, overlegstructuren, tafels, en initiatieven die zich richten op samenwerking binnen het digitaliseringsdomein, bijvoorbeeld – maar niet alleen – rondom thema's als datadelen, interoperabiliteit en standaardisatie[1]. Voor Nederland is het van strategisch belang om deze ontwikkelingen goed te volgen en waar nodig te zorgen dat de Nederlandse belangen in voldoende mate behartigd worden. Zonder overzicht en coördinatie dreigt versnippering, waardoor kansen onbenut blijven. Het doel van dit onderzoek is ondersteuning van de strategische besluitvorming en versterking van de slagkracht van Nederlandse publieke partijen richting Europese data-initiatieven.

Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft drie hoofddoelen:

- Inventariseren welke relevante verbindingen en samenwerkingsvormen bestaan tussen Nederlandse publieke partijen (met name in relatie tot Realisatie IBDS en meer specifiek het EU Data Netwerk en het Netwerk van Datastelsels die door Realisatie IBDS onderhouden worden) en relevante Europese gremia.
- Signaleren van de belangrijkste connecties en lacunes.
- Formuleren van aanbevelingen om Nederland beter te positioneren in Europese data space-ontwikkelingen en slagvaardiger op te treden richting nieuwe standaarden, interoperabiliteit en samenwerking.

Onderzoeksvragen

In ons onderzoek zijn we uitgegaan van een viertal hoofdvragen:

4. Welke Nederlandse organisaties en sectorale datastelsels nemen aantoonbaar deel aan relevante Europese gremia en overlegstructuren, en welke rollen vervullen zij daarin?
5. Hoe verhouden deze organisaties zich tot elkaar en tot Europese gremia qua invloed, betrokkenheid en frequentie van deelname?

[1] Voor de leeservaring verwijzen wij naar al deze structuren met de term 'gremium' (meervoud 'gremia').

6. Welke ontbrekende of zwakke verbindingen zijn strategisch van belang voor Nederland, en op welke lacunes duidt dit?
7. Wat zijn heldere, bruikbare showcases die beleidsmakers en beslissers inzicht kunnen geven in wie de sleutelspelers zijn, en waar kansen liggen voor betere afstemming en samenwerking op relevante Europese digitaliseringsdossiers?

Reikwijdte en focus

De analyse richt zich op Europese gremia en initiatieven die zich bezighouden met digitaliseringsthema's in de brede zin van het woord, dus naast data spaces, interoperabiliteit en standaardisering ook specifieke technologieën zoals AI, Cloud en blockchain en aandachtsgebieden, zoals digitale strategische autonomie, inclusief aanpalend beleid. Daarbij ligt de nadruk op de rol van Nederlandse publieke organisaties en hun betrokkenheid bij Realisatie IBDS en het Federatief Datastelsel (FDS) binnen IBDS. Dit rapport is het resultaat van een eerste exploratieve inventarisatie en kan dus niet als een volledig beeld beschouwd worden.

Leeswijzer

In de volgende secties presenteren we een inventarisatie van de huidige verbindingen, een analyse van lacunes en kansen, en aanbevelingen om de Nederlandse positie in Europese digitalisering te versterken.

Dit rapport is verder opgebouwd uit vier secties, die samen een eerste beeld geven van de positie van Nederlandse publieke organisaties in Europese digitaliseringsthema's:

- **Sectie 2.** Achtergrond schetst de context van het onderzoek
- **Sectie 3.** Methode beschrijft de aanpak van het onderzoek: welke bronnen zijn gebruikt, hoe de inventarisatie is uitgevoerd, en welke analysemethoden zijn toegepast om verbindingen en lacunes in kaart te brengen.
- **Sectie 4.** Bevindingen bevat een overzicht van het netwerk van Nederlandse organisaties in Europese gremia, en de beleving van mensen daarin.
- **Sectie 5.** Conclusie en aanbevelingen presenteert ten slotte de concrete aanbevelingen om Nederland sterker te positioneren in Europese digitaliseringsthema's, met aandacht voor governance, standaardisering en strategische samenwerking.

De bijlagen bevatten meer gedetailleerde beschrijvingen van:

- De onderzoeksmethode (Bijlage A)
- De resultaten van de data-analyses (Bijlage B)
- Showcases van succesvolle Europese beïnvloeding en betrokkenheid (Bijlage C)

2 Achtergrond

Deze sectie beschrijft de verschillende gremia waar wij onderzoek naar doen. De primaire doelgroepen van dit onderzoek, naast het programma Realisatie IBDS en diens opdrachtgever BZK, zijn de leden van het EU Datanetwerk en het Netwerk van Datastelsels (Sectie 2.1). Daarnaast worden een aantal Europese gremia van belang toegelicht (Sectie 2.2).

2.1 EU Datanetwerk (EUDN) en Netwerk van Datastelsels (NvDS)

Het EU Datanetwerk (EUDN) is een initiatief van Realisatie IBDS dat Nederlandse publieke organisaties ondersteunt bij het begrijpen en toepassen van Europese regelgeving en kaders rond data en digitalisering. Het netwerk richt zich op thema's zoals de Data Governance Act, de Data Act, de AI-verordening en de Interoperable Europe Act. Door kennisdeling en gezamenlijke agendering helpt het netwerk versnippering te voorkomen en zorgt het dat Nederland strategisch kan inspelen op Europese ontwikkelingen.

Het Netwerk van Datastelsels (NvDS) is een ander initiatief van Realisatie IBDS om Nederlandse afsprakenstelsels en datastelsels samen te brengen om interoperabiliteit en publieke waarden te borgen. Het netwerk faciliteert samenwerking tussen partijen die verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen en beheren van datastelsels, met als doel uniforme keuzes over standaarden, governance en technische afspraken. Het Federatief Datastelsel (FDS) vormt hierbij het verbindende raamwerk: data blijven bij de bron, maar worden toegankelijk via technologie en federatieve catalogi.

Beide netwerken vullen elkaar aan:

- Het EUDN richt zich op Europese kaders en compliance, zodat Nederlandse partijen overzicht hebben van en indien nodig invloed kunnen uitoefenen op standaarden en regelgeving.
- Het NvDS focust op nationale interoperabiliteit en afspraken, zodat Nederlandse stelsels goed aansluiten op Europese ambities. Daarbij is er een specifieke focus op de realisatie van het Federatief Datastelsel.

Bovendien overlappen de netwerken aanzienlijk. Voor een overzicht van de leden van beiden netwerken, zie Figuur 2.1.

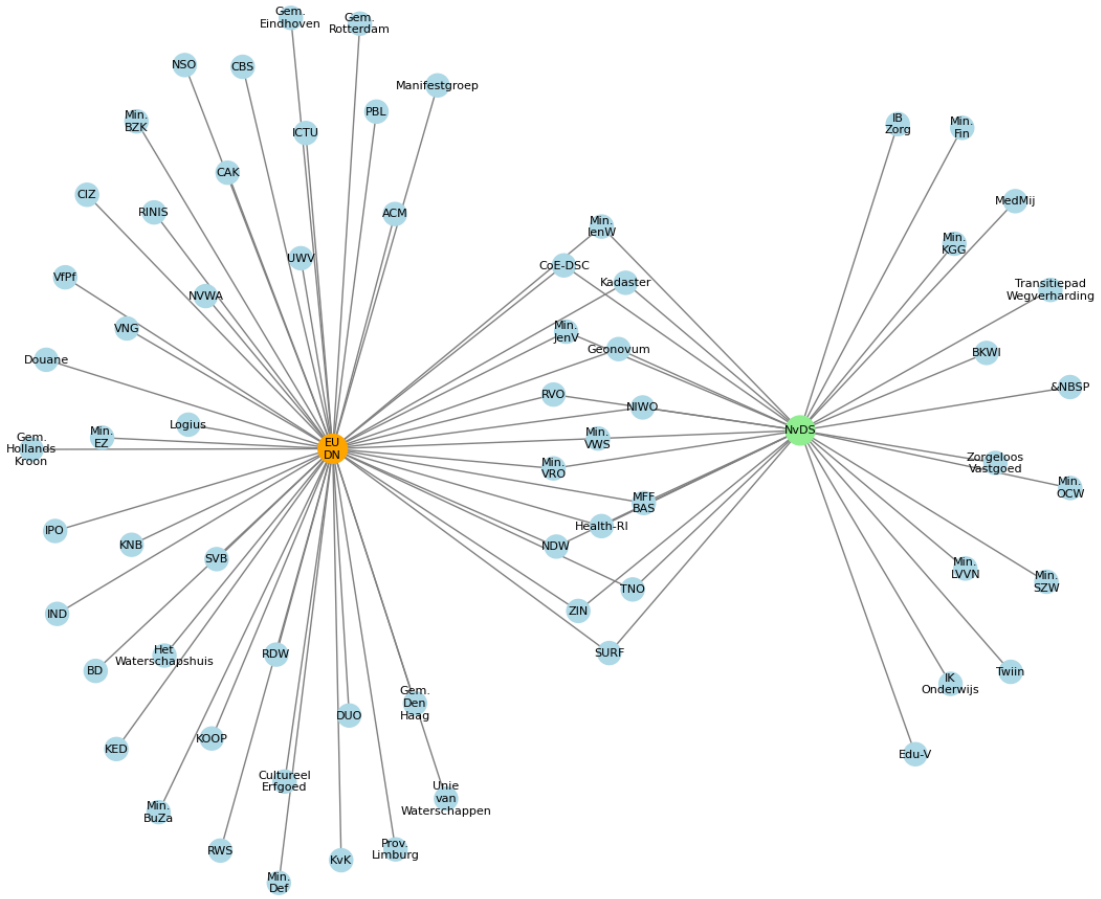

Figuur 2.1: De organisaties in het EU Datanetwerk en het Netwerk van Datastelsels (op 1 dec 2025)

2.2 Europese gremia

Onze inventarisatie richt zich in eerste instantie op de representatie van de hierboven weergegeven organisatie bij de hieronder opgesomde Europese gremia of overleggen. Nederlandse publieke organisaties nemen deel aan een breed scala aan Europese (publiek-private) gremia en overlegstructuren die relevant zijn voor digitalisering, datadeling en interoperabiliteit. Deze gremia vervullen verschillende functies: van strategische samenwerking tot standaardisatie en beleidsontwikkeling. Hieronder zijn ze geclusterd op functie, met een korte toelichting per cluster.

1. **Strategische netwerken en coalities.** Deze gremia richten zich op samenwerking rond data spaces, cloudinfrastructuur en digitale innovatie:
   - European AI Data and Edge Computing (EAIDEC) en Future Internet WARE (FIWARE): netwerken die technologische innovatie en open source-oplossingen voor data-uitwisseling stimuleren.
   - Data Spaces Support Centre (DSSC): ondersteunt de ontwikkeling van Europese data spaces met een toolbox, governance-modellen en een community.
   - Partnerships zoals International Data Spaces Association (IDSA), Gaia-X, Big Data Value Association (BDVA), AI, Data and Robotics Association (ADRA), en initiatieven als European High-Performance Computing (EuroHPC), European Quantum Communication Infrastructure (EuroQCI), EuroStack, EuroCloud, European Digital Infrastructure Consortia (EDICs) en de EGI (European Grid Infrastructure) Federation:

deze coalities ontwikkelen kaders voor veilige, interoperabele data-infrastructuren en high-performance computing.

2. **Brancheverteggenwoordiging en lobbygroepen.** Deze organisaties behartigen Nederlandse belangen in Brussel en zorgen voor afstemming tussen nationale en Europese agenda's:
   - Public Value EU, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in Brussel, Huis van De Nederlandse Provincies in Brussel (HNP), Holland House Brussels, en het Bureau Brussel van de Unie van Waterschappen (UvW): zij bieden een platform voor belangenbehartiging en kennisdeling voor decentrale overheden en sectororganisaties.

3. **Overlegorganen van decentrale overheden.** Deze gremia zorgen voor politieke en bestuurlijke inbreng van lokale en regionale overheden in Europese besluitvorming:
   - Council of European Municipalities and Regions (CEMR), het Europees Comité van de Regio's (CvdR), en het Congress of Local and Regional Authorities (CLRA): zij bevorderen samenwerking en vertegenwoordiging van decentrale overheden in EU-beleid.

4. **Europese Commissie en expertgroepen**. Deze gremia zijn direct verbonden aan Europese beleidsvorming en regelgeving:
   - Expertgroepen van Directoraten-Generaal zoals het European Data Innovation Board (EDIB), Artificial Intelligence (AI) Board, en het Interoperable Europe Board (IEB): zij adviseren over implementatie van EU-wetgeving en standaarden.
   - Financieringsinstrumenten zoals de Health and Digital Executive Agency (HADEA), Connecting Europe Facility Building Blocks (CEF BB), Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE), en programma's als Horizon 2020 / Horizon Europe: deze bieden middelen voor innovatie en infrastructuur.
   - Common European Data Spaces: domein-specifieke initiatieven voor veilige en interoperabele datadeling, bijvoorbeeld in gezondheid, mobiliteit en energie. Daarnaast is er een onderscheid tussen de data space zelf en de consortia die daaraan werken. Zo is er in het gezondheidsdomein de European Health Data Space (EHDS) alsmede het joint-action project Towards European Health Data Space (TEHDAS).

5. **Standaardisatie en technische werkgroepen.** Deze gremia ontwikkelen technische normen en afspraken die interoperabiliteit mogelijk maken:
   - Multi-Stakeholder Platform on ICT standardisation (MSP) en Joint Technical Committees (JTC 13, JTC 21, JTC 22, JTC 25): werken aan Europese en internationale standaarden.
   - Semantic Interoperability Community (SEMIC), European Open Science Cloud (EOSC), Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces (SIMPL), en het Once-Only Technical System (OOTS): initiatieven voor semantische interoperabiliteit, open science en veilige gegevensuitwisseling.

3 Methode

In dit onderzoek benutten wij een mix van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. Zo kunnen we met het aantal organisaties, connecties, en de intensiteit een globaal beeld vormen, en met de thema's die uit de interviews komen een verdieping in de motivaties, barrières, en kansen. De onderzoeksmethoden zijn in meer detail omschreven in Bijlage A.

Dataverzameling
Door middel van bureau-onderzoek kunnen wij online verifieerbare verbanden en samenwerkingen verzamelen, om een uitgebreide lijst van Europese initiatieven en hun leden vast te stellen. Hierbij zijn onder andere publieke ledenlijsten, nieuwsberichten, het register van expertgroepen van de Europese Commissie (EC), de Europese datastrategie en het Horizon dataportaal geraadpleegd.

Een enquête is in oktober 2025 uitgezet naar 72 contactpersonen binnen EUDN en NvDS, en heeft responsen van 32 organisaties opgeleverd. Dat komt neer op een responsratio van 42%. Dit wordt aangevuld door de data uit bureau-onderzoek zodat we ook data hebben van de organisaties die de enquête niet hebben ingevuld. In de enquête werd gevraagd naar de intensiteit van samenwerkingen en de belemmeringen en behoeftes.

In november en december 2025 zijn vijf (semi-gestructureerde) online interviews van ca. 1 uur gehouden met Nederlandse organisaties die wij selecteerden op hun EU-hub rol: Forum Standaardisatie (FS), Centre of Excellence for Data sharing & cloud (CoE-DSC), Geonovum, National Dataportaal Wegverkeer (NDW), en het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (Min. VRO) zijn actief betrokken zijn bij Europese digitaliseringsinitiatieven, zoals datadelen en interoperabiliteit. Het doel van de interviews was om inzicht te krijgen in hun ervaringen met Europese samenwerking en beïnvloeding, en de verwachte impact op Nederland. Na de interviews zijn gespreksverslagen opgesteld.

Data-analyse
Voor de data-analyse is een overzichtstabel opgesteld met per organisatie de relaties met Europese gremia, gebaseerd op bureauonderzoek en enquête-informatie. De enquêteresultaten zijn eerst opgeschoond. De volgende analyses zijn met de data uitgevoerd:

- Standaard beschrijvende statistieken
- Netwerkanalyses om de relaties tussen organisaties en gremia te visualiseren. Deze analyses worden beschreven in Bijlage B.
- Thematische analyse van de gespreksverslagen

De tussentijdse resultaten (met name op basis van de enquête) zijn ter terugkoppeling en validatie gepresenteerd aan de bijeenkomsten van het EUDN op 25 november 2025 en het NvDS op 2 december 2025.

4 Bevindingen

De analyses in deze sectie laten zien hoe de Nederlandse publieke sector zich positioneert op Europese digitaliseringsdossiers. Achter de vele activiteiten en netwerken waarin Nederlandse publieke organisaties actief zijn, blijkt een complex maar herkenbaar patroon te schuilen. Dat patroon toont een grote betrokkenheid, maar beperkte samenhang, met potentiële gevolgen voor invloed, samenwerking en kennisdeling.

Uit onze analyses komt het volgende beeld naar voren:

1. De Nederlands publieke sector is op veel plekken aanwezig, maar die aanwezigheid is versnipperd en moeilijk te overzien.
2. De intensiteit van samenwerking blijkt overwegend laag, waardoor strategische invloed soms beperkt kan blijven.
3. Daarachter gaan structurele belemmeringen schuil – een tekort aan capaciteit, continuïteit en coördinatie.
4. Terwijl tegelijkertijd een duidelijke behoefte aan regie, kennisopbouw en praktische ondersteuning zichtbaar wordt.
5. Ten slotte komen strategische kansen én risico's naar voren: sterke hubs die de Nederlandse invloed kunnen vergroten, maar ook een groeiende afhankelijkheid van internationale spelers die onze beleidsruimte verkleint.

Deze sectie licht deze vijf dimensies stap voor stap toe en laat zien hoe ze uit het onderzoek naar voren kwamen. De resultaten zijn gebaseerd op een combinatie van bureauonderzoek, een enquête en verdiepende interviews met vertegenwoordigers van publieke organisaties. In totaal omvat de datagrondslag 252 Nederlandse organisaties, 82 Europese gremia en 1.038 geobserveerde verbindingen (stand eind 2025). De methodologische toelichting en uitgebreide resultaten zijn opgenomen in de bijlagen.

De volgende secties tonen hoe de verschillende lagen van het netwerk zich tot elkaar verhouden. We beginnen met een overzicht van de vertegenwoordiging van de Nederlandse publieke sector in Europa (sectie 4.1), gevolgd door een analyse van de intensiteit van samenwerking en de mate van invloed (sectie 4.2). Vervolgens wordt bekeken waar de belangrijkste brug- en knooppunten zich bevinden en wat die posities betekenen voor strategische sturing (sectie 4.3). Daarna komen de structurele belemmeringen aan bod die een consistente Europese inzet bemoeilijken (sectie 4.4), gevolgd door de behoeften aan regie en kennisdeling (sectie 4.5). De sectie sluit af met een bespreking van de strategische kansen en risico's die uit het geheel van de analyse naar voren komen (sectie 4.6).

Zo ontstaat een geïntegreerd beeld van waar Nederland in Europa staat: actief, maar nog onvoldoende gecoördineerd; zichtbaar, maar niet altijd met strategische samenhang. De resultaten vormen daarmee de basis voor de aanbevelingen die in de volgende secties worden uitgewerkt.

4.1 Representatie van de Nederlandse publieke sector in Europa

Om te begrijpen hoe Nederland zich op Europese digitaliseringsdossiers positioneert, is eerst gekeken waar publieke organisaties daadwerkelijk aan tafel zitten. De representatie van Nederland in Europese gremia is immers niet alleen een kwestie van aanwezigheid, maar ook van structuur, rol en zichtbaarheid. In deze sectie wordt de spreiding van Nederlandse deelname in kaart gebracht: van beleidsdepartementen en kennisinstellingen tot decentrale overheden en uitvoeringsorganisaties. De analyses combineren netwerkdata met kwalitatieve voorbeelden en laten zo zien hoe de Nederlandse publieke sector zich beweegt in het Europese speelveld.

4.1.1 Overzicht en hubs – waar zit de publieke sector aan tafel in Europa?

Nederlandse publieke organisaties zijn op uiteenlopende manieren actief in Europese gremia rond digitalisering. Die aanwezigheid is breed, maar concentreert zich rond een beperkt aantal herkenbare knooppunten. Binnen het nationale netwerk vervullen vooral het EUDN en het NvDS een verbindende rol. In Brussel zijn daarnaast vertrouwde spelers zichtbaar zoals VNG Brussel, Interprovinciaal Overleg (IPO) via het HNP, de UvW, en uitvoeringsorganisaties als RVO (onder meer als Nationaal Contactpunt). Thema-specifieke hubs zoals NDW (mobiliteitsdata), CoE-DSC (Gaia-X, SIMPL), FS (MSP/HLF) en Geonovum (INSPIRE) vormen herkenbare schakels tussen nationaal en Europees beleid.

De netwerkanalyse (Figuur 4.1) illustreert dit beeld: Nederlandse partijen zijn op veel plekken actief, maar de verbindingen verlopen vaak via enkele sterk belaste hubs. Waar deze knooppunten goed functioneren, ontstaat samenwerking; waar ze ontbreken, blijven domeinen los van elkaar. De volledige visualisatie en onderliggende data staan in Bijlage B.

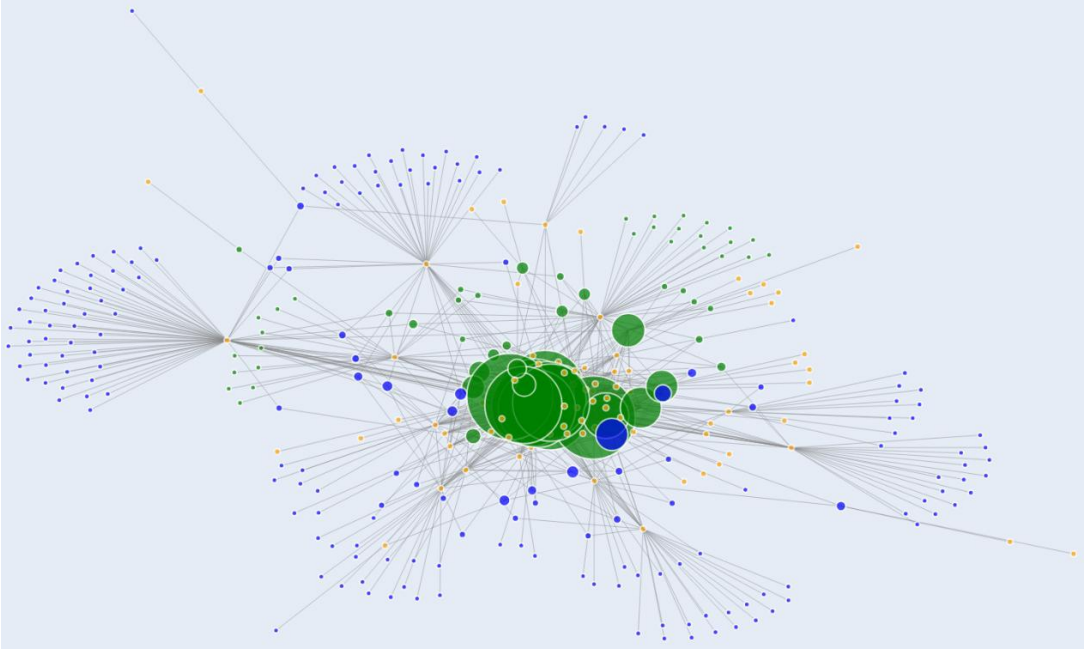

Figuur 4.1: Netwerk van organisaties (groen/blauw) en de gremia (oranje) waar zij aan gelinkt zijn, waarbij grotere knopen meer connecties hebben. Organisaties in het EUDN of NvDS zijn groen gemarkeerd.

4.1.2 Typen organisaties

Het profiel van vertegenwoordiging laat zien dat vooral de Rijksoverheid[2] sterk vertegenwoordigd is (Tabel 4.1). Decentrale overheden nemen vooral deel via hun koepels: VNG, IPO, UvW. Daarnaast spelen kennisinstellingen en semi-publieke samenwerkingen een brugfunctie tussen beleid en uitvoering. Voorbeelden zijn RVO, NDW, CoE-DSC, FS en Geonovum, die nationale expertise verbinden met Europese programma's en standaarden.

Tabel 4.1: Aantal organisaties en het relatief aandeel (per type), gremia en connecties daartussen

	Aantal	Relatief aandeel (%)
Aantal organisaties	**252**	**100 %**
Ministeries	14	5,6 %
Agentschappen, ZBO's, uitvoeringsorganisaties	42	16,7 %
Gemeenten	5	2,0 %
Provincies	2	0,8 %
Kennisinstellingen	25	9,9 %
Belangen- en brancheorganisaties	24	9,5 %
Semi-overheid & Publiek-private samenwerkingen (PPS)	16	6,3 %
Nederlands Midden- en kleinbedrijf (MKB)	76	30,2 %
Internationaal MKB in Nederland	7	2,8 %
Nederlandse grootbedrijven	23	9,1 %
Internationale grootbedrijven in Nederland	13	5,2 %
Aantal gremia	**82**	-
Aantal connecties	**1038**	

4.1.3 Digitaliseringsonderwerpen

Ook wat betreft onderwerpen is een relatief brede spreiding zichtbaar, zij het dat verreweg de meeste deelnemers in ons enquête aangeven dat onderwerpen met betrekking tot data, data delen en/of data spaces relevant zijn voor hun organisatie (Figuur 4.2). Dit thema is significant vaker genoemd dan andere onderwerpen, wat grotendeels verklaard kan worden doordat de enquête via datadeelnetwerken is verspreid. Deze focus gaat gepaard met aandacht voor interoperabiliteit en normalisatie/standaardisatie, die cruciaal zijn om data vindbaar en bruikbaar te maken. Daarbij spelen vertrouwen en digitale identificatie een sleutelrol: *"Wat wij zien in de ontwikkeling is dat de trust-laag en alle governance die daarbij hoort cruciaal gaat worden voor een betrouwbare overheidsdienstverlening."*

Overige relevante velden

Naast data-gerelateerde thema's noemen enkele respondenten ook andere werkvelden, zoals AI en Cloud-technologie. Verder zijn er organisaties die zich daarnaast vooral richten op gegevensbescherming (Centraal Bureau voor de Statistiek, Kamer van Koophandel), online dienstverlening (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland), ruimtevaart (Netherlands Space Office), ICT-infrastructuur en connectiviteit (Rinis), en cybersecurity (Deltares).

[2] Binnen ons onderzoek betreft het vooral ministeries, uitvoeringsorganisaties, agentschappen, en zelfstandige bestuursorganen (ZBO's)

AI wordt vooral relevant in combinatie met realtime data en processturing, maar de kern blijft: data delen en vertrouwen organiseren: *"AI is nutteloos zonder data, dus we moeten data kunnen blijven delen."*

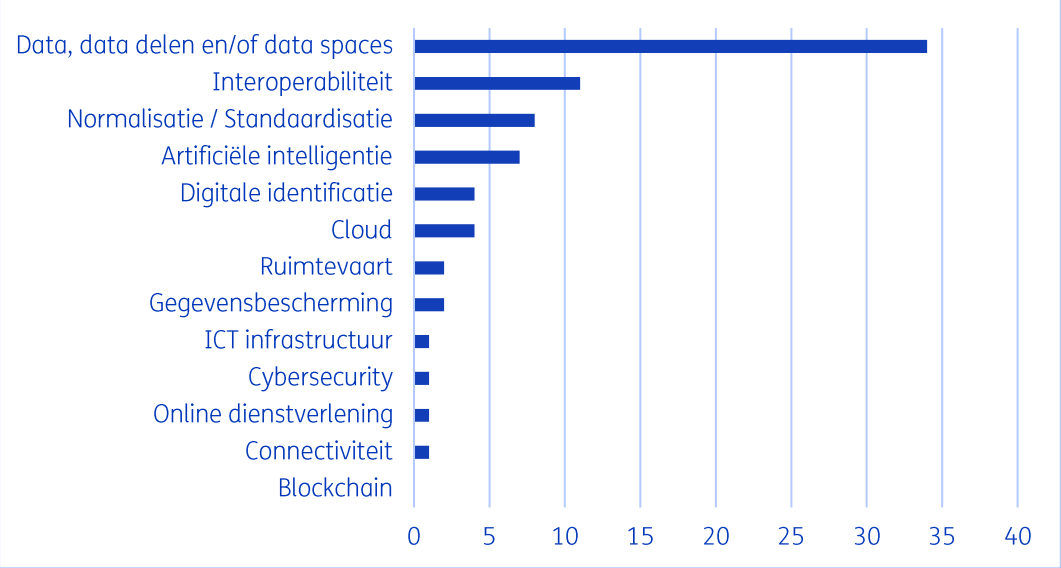

Figuur 4.2: Antwoorden op de vraag "Welke Europese digitaliseringsonderwerpen zijn het meest relevant voor u of uw organisatie?" (Respondenten konden maximaal twee onderwerpen selecteren)

Met het oog op de gremia waarin Nederlandse partijen zich bewegen, zien we dat de betrokkenheid van de Nederlandse publieke sector, in de brede zin van het woord, zich clustert rondom een aantal inhoudelijke dossiers. Een aantal duidelijke voorbeelden zijn:

- Rond publieke data en omgevingsstandaarden werken Geonovum, Kadaster, CBS en RVO binnen gremia als EUDN, NvDS en INSPIRE.
- In cybersecurity en privacy spelen TNO, NEN en universiteiten actieve rollen in JTC 13 en JTC 22.
- Binnen datadelen en Cloud-federatie zijn CoE-DSC en SURF betrokken bij Gaia-X en JTC 25.
- Op het terrein van AI en interoperabiliteit vertegenwoordigen FS en ministeries Nederland binnen JTC 21 en het MSP.
- Rond Open Science en semantische interoperabiliteit nemen Health-RI en SURF deel aan EOSC en DSSC.

Met andere woorden: we zien een vrij brede spreiding over verschillende digitaliseringsdossiers en weinig aanwijzingen van onderlinge afstemming of tactische samenhang.

4.1.4 Ondervertegenwoordigde gremia

Er zijn diverse gremia waarin Nederlandse deelname momenteel beperkt is, maar die mogelijk interessant zijn om actiever bij betrokken te raken. Het betreft een groot aantal gremia waar relatief weinig (dat wil zeggen: minder dan gemiddeld in onze data) Nederlandse partijen zijn aangesloten en waar doorgaans slechts sporadisch contact mee wordt onderhouden (zie Figuur 4.3).

- EDPB, EU Publications Office, en het Europees Comité voor Normalisatie (CEN): elk van deze gremia kent slechts één organisatie die aangeeft sporadisch contact te hebben. Voor CEN geldt dat de meeste betrokkenheid plaatsvindt via de NEN-normcommissies.

- EU-organisaties: De Directorate-General for Migration and Home Affairs (DG HOME) telt tien organisaties die allen sporadisch contact onderhouden. Daarnaast het European Stastistical Office (EUROSTAT), Joint Research Centre (JRC), Europees Parlement (EP), en specifieke gremia van de EC, zoals de European Board for Digital Services (DSA Board), EDIB, European Blockchain Services Infrastructure (EBSI), AI Board, MSP en HADEA.
- Vertegenwoordiging in Brussel: zowel de Unie van Waterschappen als VNG hebben een kantoor in Brussel. Ondanks dat deze worden beheerd door twee leden van het EUDN, geven respondenten aan dat het contact doorgaans sporadisch is.
- Digitale infrastructuurinitiatieven: CEF BB, EuroCloud, SIMPL, en DSBA. Hier zijn met name Rinis en CoE-DSC actief betrokken; overige contacten zijn sporadisch.
- Uitzondering op dit beeld zijn de regionale autoriteiten: CLRA, CvdR en CEMR kennen veel betrokken organisaties, maar structureel contact is beperkt tot IPO en VNG. Dit geval wijst overigens juist op afstemming: decentrale overheden weten zich waarschijnlijk goed gerepresenteerd door VNG en IPO in Brussel.

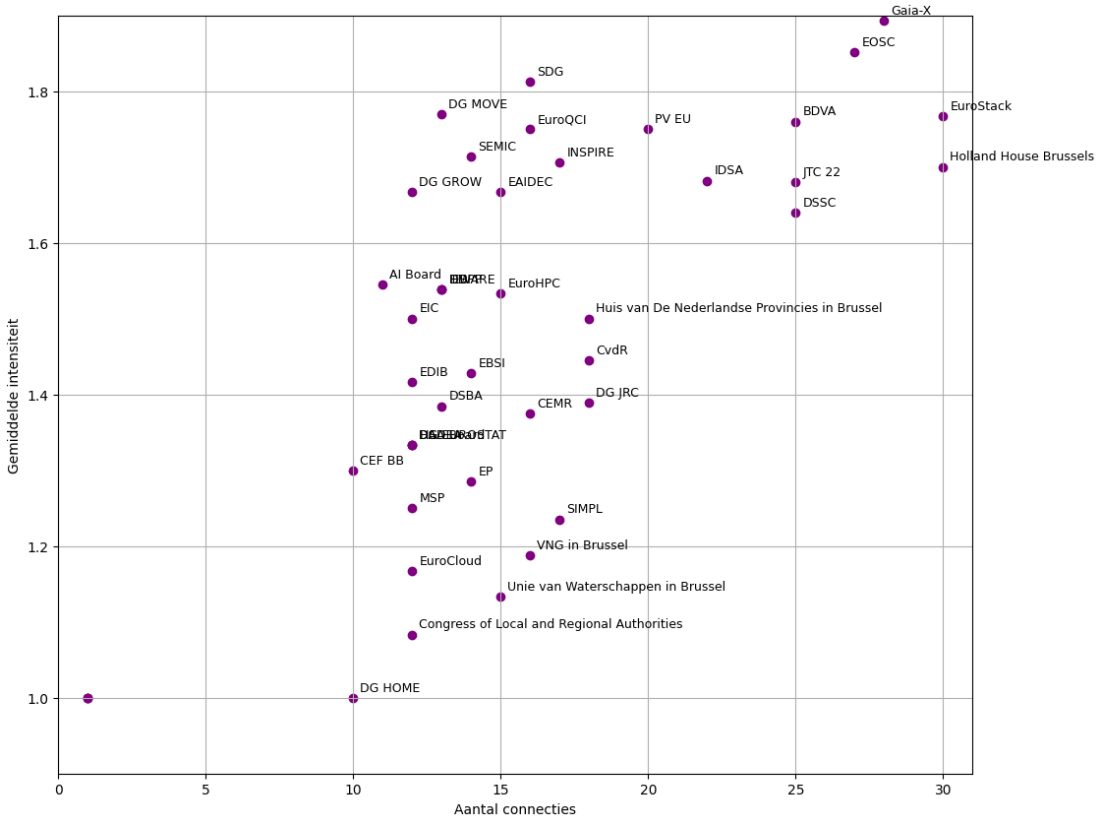

Figuur 4.3: Gremia met het minste aantal leden (horizontale as) en de laagste gemiddelde intensiteit (verticale as)

4.1.5 Betekenis voor beleid

Het netwerkbeeld laat een combinatie van sterkte en kwetsbaarheid zien. De Nederlandse vertegenwoordiging steunt op enkele centrale hubs en koepels die samenwerking mogelijk maken, maar ook gevoelig zijn voor capaciteitsdruk en beperkte continuïteit. Tegelijk is de interne afstemming tussen domeinen nog onvoldoende structureel, waardoor dubbelingen, overtolligheid, en informatieverlies ontstaan.

De volgende sectie (sectie 4.2) bouwt hierop voort door te onderzoeken hoe intensief deze verbindingen daadwerkelijk zijn. Waar vinden regelmatige en structurele contacten plaats, en waar blijft deelname incidenteel? Die analyse geeft inzicht in de mate waarin Nederland niet alleen aanwezig is maar ook invloed kan uitoefenen binnen het groeiende Europese netwerk voor digitalisering.

4.2 Intensiteit van de samenwerkingen

Aanwezigheid in Europese gremia zegt niet alles over invloed. De mate waarin Nederlandse publieke organisaties daadwerkelijk deelnemen – hoe vaak zij aan overlegtafels zitten, projecten uitvoeren of kennis uitwisselen – bepaalt in sterke mate hun strategische doorwerking. Waar contacten incidenteel blijven, gaat het vooral om signalering en zichtbaarheid; structurele en intensieve samenwerking creëert daarentegen continuïteit, kennisdeling en gezamenlijke beleidsvorming. Deze sectie laat zien hoe diep Nederlandse deelname momenteel reikt.

4.2.1 Huidig beeld

De verdeling over de vier intensiteitsniveaus (zie Figuur 4.4) laat een duidelijke trend zien. Van alle geobserveerde verbindingen (n = 1.038) is circa 66 % sporadisch, ongeveer 28 % regelmatig, en slechts 6 % structureel of intensief. In de praktijk betekent dit dat de meeste Nederlandse contacten binnen Europese gremia incidenteel plaatsvinden, terwijl slechts een klein deel een langdurige of projectmatige samenwerking kent.

Deze “brede maar dunne” inzet beperkt de mate van invloed die kan worden opgebouwd. Strategische samenhang ontstaat pas wanneer partners elkaar frequent ontmoeten, gezamenlijk aan voorstellen werken of nieuwe standaarden mede ontwikkelen. Structurele relaties blijken bovendien sterk geconcentreerd rond een kleine groep organisaties, wat de afhankelijkheid van enkele spelers verder vergroot. Zie Bijlage A voor methodologische details.

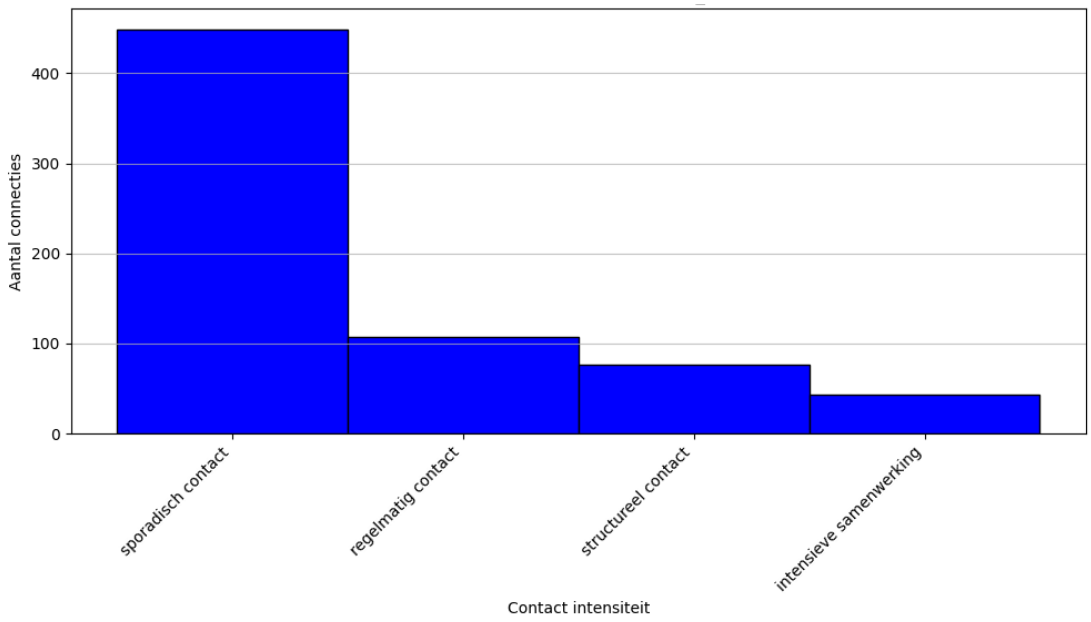

Figuur 4.4: Aantal verbindingen tussen organisaties en gremia per intensiteit (uit de enquête)

4.2.2 Intensiteit van samenwerkingen

Op basis van intensiteit kunnen we onderscheid maken tussen hoge intensiteit (intensief en structureel) en lage intensiteit (sporadisch of regelmatig). Omdat er geen absoluut getal kan worden aangewezen dat als 'veel' samenwerkingen geldt, zijn de verhoudingen relatief aan de frequenties die in de enquête zijn verzameld (Tabel 4.2).

Tabel 4.2: Typologie van hoge intensiteit versus alle samenwerkingen

Aantal samenwerkingen / Aantal samenwerkingen van hoge intensiteit	Relatief weinig	Relatief veel
Relatief veel	Gerichte strategische partners	Strategische kernpartners
Relatief weinig	Niche-partners	Operationele netwerkpartners

In de enquêteresultaten vinden we 4 clusters die met deze typologie overeenkomen (zie Figuur 4.5). Deze worden als volgt geduid:

1. **Strategische kernpartners**: Organisaties die structureel en intensief betrokken zijn bij veel initiatieven, zoals Min. EZ, CoE-DSC, RVO, Rinis, KvK, Min. BZK. Aanvullend onderhoudt het Ministerie van Economische Zaken (Min. EZ) intensieve samenwerking met het Directorate-General for Research and Innovation (DG RTD), de Raad van Ministers van de Europese Unie (Raad), ADRA, EDPB en strategische lobbygroepen zoals het Bureau Européen des Unions de Consommateurs (BEUC), dat consumentenbelangen behartigt. KvK werkt ook in expertgroepen intensief samen met het Directorate-General for Justice and Consumers (DG JUST).

2. **Gerichte strategische partners**: Organisaties die minder breed actief zijn in Europa, maar wel intensieve of structurele samenwerkingen hebben in specifieke domeinen, zoals de gemeenten Eindhoven en Rotterdam, Min. VRO en Health Research Infrastructure initiative (Health-RI). Health-RI werkt onder meer met EHDS, TEHDAS en het Directorate-General for Health and Food Safety (DG SANTE). Eindhoven en Rotterdam participeren in stedelijke netwerken zoals Eurocities, Open & Agile Smart Cities & Communities (OASC) en European Regions Research and Innovation Network (ERRIN). Rijkswaterstaat heeft een bureau in Brussel en werkt samen in de Conference of European Directors of Roads (CEDR) rond wegbeheer, CEN rond standaardisatie en European Road Assessment Programme (EuroRAP) en European Spatial Data Research (EuroSDR) rond ruimtelijke data.
3. **Operationele netwerkpartners**: Breed betrokken organisaties met veel sporadische of regelmatige samenwerkingen, waaronder het Ministerie van Financiën (Min. Fin), uitvoeringsorganisaties, agentschappen, ZBO's en koepelorganisaties (IPO, CBS, NDW, RVO).
4. **Niche-partners**: Organisaties die actief zijn op een beperkt aantal thema's, vaak met een specifieke focus, zoals Dienst ICT Uitvoering (ICTU), Zorginstituut Nederland (ZiNL), Rijkswaterstaat (RWS), en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (Min. IenW). Voorbeelden van aanvullende intensieve samenwerkingen: Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) met Europeana en Publications Office (digitaal erfgoed), Het Waterschapshuis in PCP-WISE (waterinnovaties), en NSO en Min. VRO met de Directorate-General for Defence, Industry and Space (DG DEFIS), Directorate-General for the Environment (DG ENV), en het EU-Agentschap voor het ruimtevaartprogramma (EUSPA).

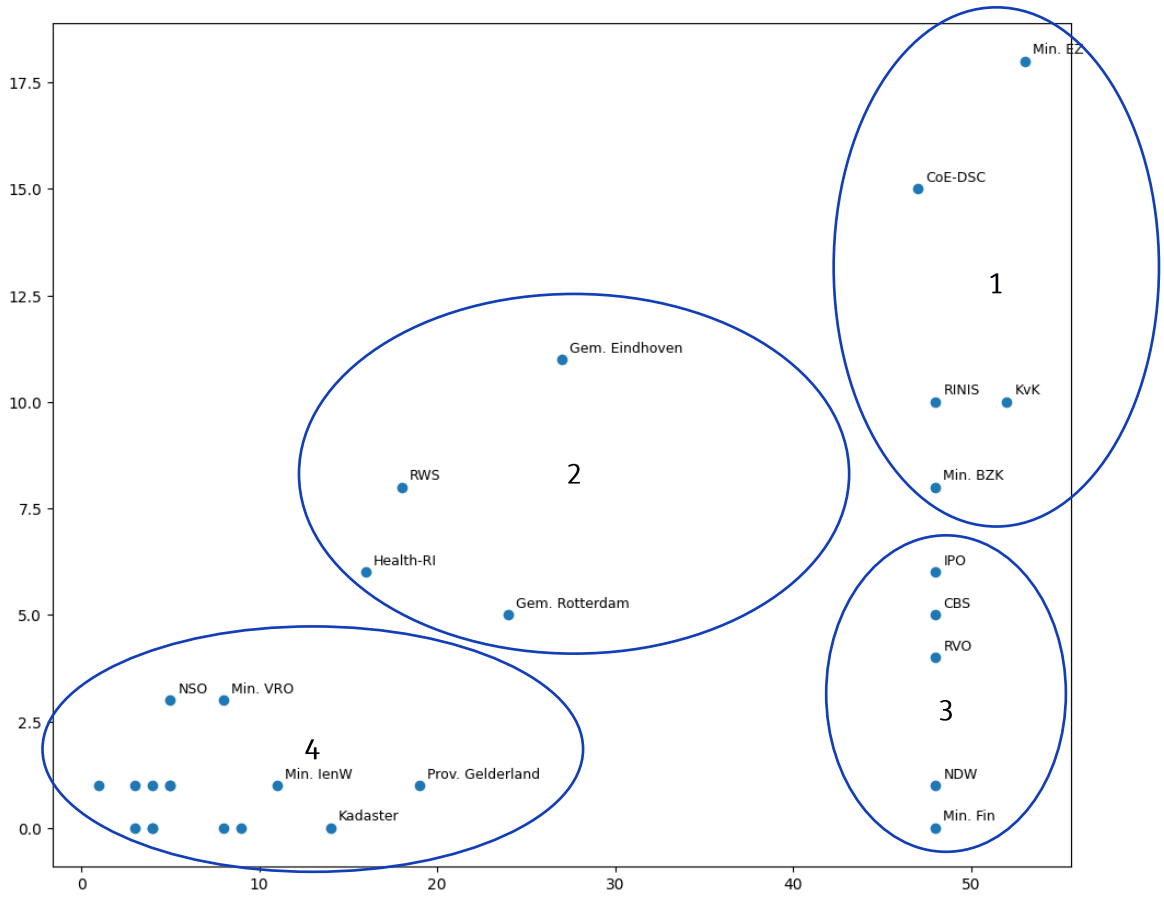

Figuur 4.5: Organisaties op basis van het totaal aantal connecties (horizontale as) en het aantal connecties met structureel contact of intensieve samenwerking (verticale as)

4.2.3 Waar is samenwerking wél intensief?

Ondanks de overwegend sporadische of lichte betrokkenheid vindt in 6 % van de connecties structurele afstemming en gezamenlijke uitvoering plaats. Dit zijn plekken waar technische, beleidsmatige en organisatorische continuïteit samenkomen. Voorbeelden zijn:

- CBS ↔ EUROSTAT, met regelmatige afstemming over datasets, definities en services;
- Dienst Wegverkeer (RDW) en NDW ↔ Directorate-General for Mobility and Transport (DG MOVE), waar intensief wordt samengewerkt aan mobiliteitsstandaarden;
- KvK ↔ DG JUST, betrokken bij expertgroepen rond fraudebestrijding;
- CoE-DSC ↔ EC / SIMPL, dat fungeert als testomgeving voor interoperabiliteit;
- SURF ↔ EOSC, met een structurele rol in Open Science-voorzieningen.

Deze casussen tonen dat een kleine “kern” van intensieve relaties vooral ontstaat waar technische expertise en beleidsprioriteit samenvallen. In Showcase 1 lichten we een van die samenwerkingen uit.

Showcase 1. SIMPL (Bijlage C.1)

SIMPL Testbed: Nederland experimenteert met Europese interoperabiliteit

SIMPL (Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces) is een sleutelproject van de EC om veilige datadeling tussen sectoren en landen mogelijk te maken. Nederland loopt hierin voorop: via het SIMPL Testbed zorgt CoE-DSC dat nationale initiatieven klaar zijn voor Europese standaarden.

Waarom is het belangrijk?
De Europese datastrategie zet zwaar in op interoperabiliteit. Wachten op definitieve kaders betekent achterstand en mogelijk verlies van investeringen.

Hoe werkt het?
- CoE-DSC bouwt een testomgeving waarin Nederlandse partijen kunnen oefenen met SIMPL-componenten.
- Het lab koppelt aan FDS-use cases, zodat publieke datadeling direct profiteert.
- Hands-on aanpak: Europese ontwikkelingen naar Nederland halen én Nederlandse expertise inbrengen in EU-discussies.

Impact
- Voorsprong op EU-wetgeving: Nederlandse initiatieven conformeren vroegtijdig aan standaarden.
- Strategische zichtbaarheid: Nederland positioneert zich als actieve partner in Europese projecten.
- Kennisdeling: Praktische ervaringen uit het Testbed versterken het nationale ecosysteem.

Lessen
Proactieve testomgevingen voorkomen “remmende achterstand” en zijn herhaalbaar voor andere EU-initiatieven zoals Important Project of Common European Interest – Cloud Infrastructure and Services (IPCEI-CIS) en EuroStack. Federatieve samenwerking is daarbij cruciaal.

Opgemerkt dient te worden dat de organisaties die aan de meeste gremia en gremia binnen de scope van dit onderzoek deelnemen (a.d.h.v. frequentie en intensiteit) maken grotendeels al deel uitmaken van het EU Datanetwerk en het NvDS (groen). Hierbij maken we onderscheid tussen de frequenties in het bureau-onderzoek (Figuur 4.6) en het bureau-onderzoek gecombineerd met de enquête (Figuur 4.7), omdat de combinatie veel nadruk legt op de organisaties die de enquête hebben ingevuld. Het sterkst verbonden zijn TNO, SURF, VNG, Geonovum, IPO, Min. EZ, CoE-DSC, Rinis, KvK, Min. BZK.

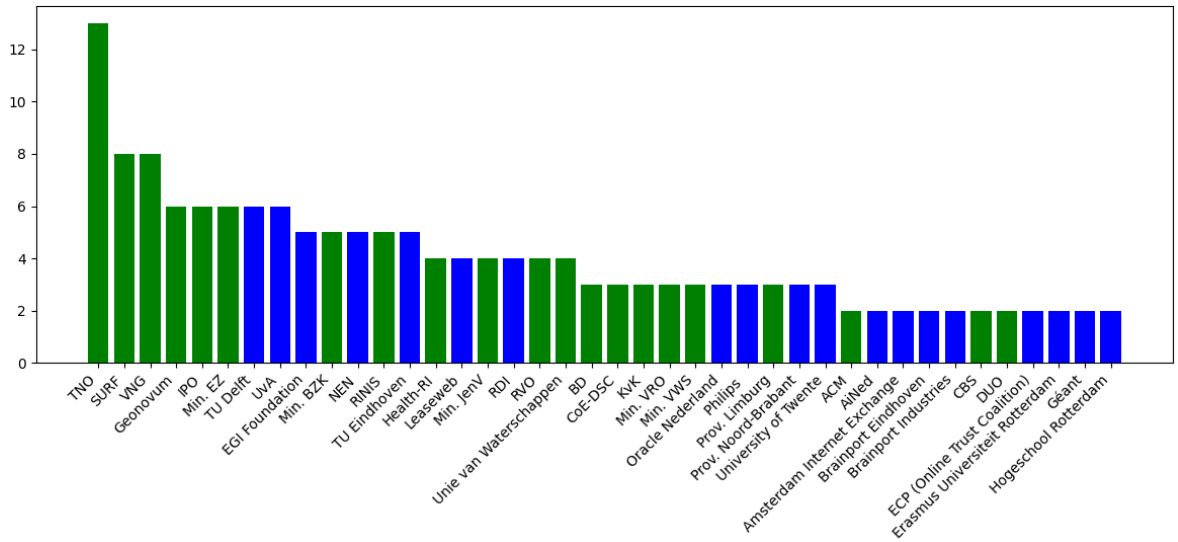

Figuur 4.6: Top 40 organisaties op basis van de som van de intensiteiten van hun connecties, gevonden bij het bureau-onderzoek (Groen = lid EUDN of NvDS)

Top 40 organisaties op basis van de som van de intensiteiten van hun connecties, gevonden bij het bureau-onderzoek (Groen = lid EUDN of NvDS)

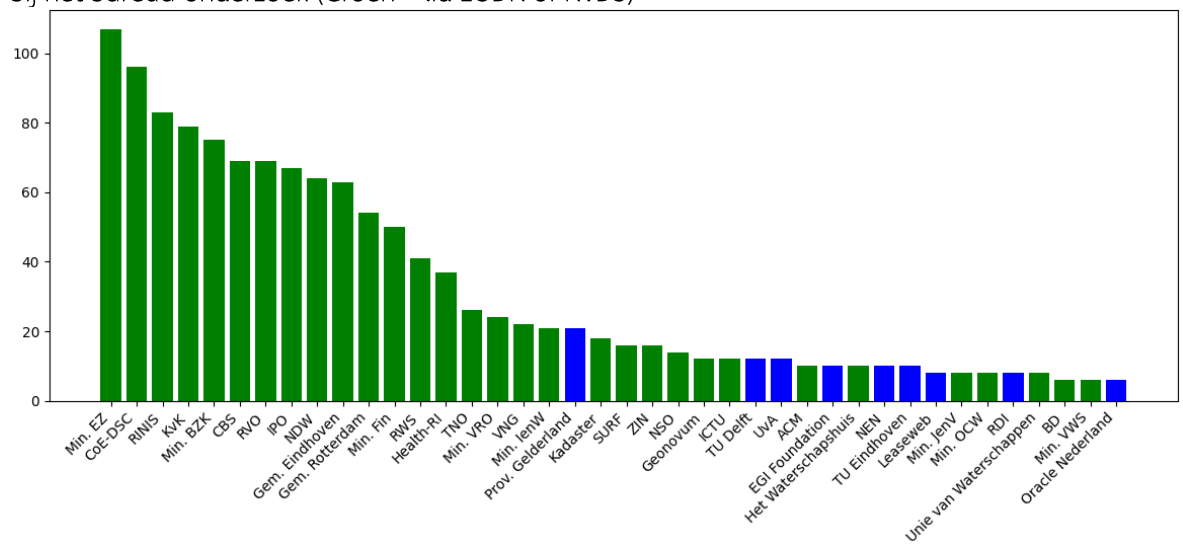

Figuur 4.7: Top 40 organisaties op basis van de som van de intensiteiten van hun connecties, in de gecombineerde dataset van het bureau-onderzoek en enquêteresultaten (Groen = lid EUDN of NvDS)

4.2.4 Zelfbeeld versus praktijk

Uit de enquête blijkt dat 86 % van de respondenten hun organisatie als (zeer) EU-volwassen beschouwt. Zij ervaren aansluiting bij Europese standaarden en deelname aan relevante gremia. Toch staat dit zelfbeeld haaks op de feitelijke data, waarin verreweg het grootste deel van de relaties sporadisch is. Zoals een geïnterviewde het omschreef: “Beïnvloeding begint vaak klein en subtiel, niet als er al een wetsvoorstel ligt.”

De kloof tussen beleving en feitelijke intensiteit wijst mogelijk op een zekere overschatting van de diepte van Europese betrokkenheid. De uitdaging is om signalerende deelname om te vormen tot structurele bijdragen, waarbij continuïteit en kennisopbouw worden geborgd.

4.2.5 Waar ontbreekt diepte?

In onze data lijkt een aantal gremia een beperkte inbedding in de Nederlandse publieke sector of overwegend losse contacten te kennen (zie Figuur 4.3). Dat geldt onder meer voor de EDPB, het EU Publications Office, en DG HOME, waar Nederland wel vertegenwoordigd is maar interactie vooral sporadisch blijft. Ook in fora zoals HADEA en EBSI is de inzet smal of afhankelijk van individuele dossiers. Dit wijst op kansen om bestaande netwerken te verdiepen of beter te verbinden met nationale hubs.

4.2.6 Beleidsmatige betekenis – van breed naar diep

De analyses maken duidelijk dat de Nederlandse aanwezigheid in Europa omvangrijk maar relatief oppervlakkig lijkt. Voor een duurzaam effect is het nodig om de diepte-ratio te vergroten: meer verbindingen met een structureel of intensief karakter op strategische dossiers zoals standaardisatie, interoperabiliteit en datadeling.

Dat vraagt om een meer gerichte inzet van bestaande hubs zoals EUDN, NvDS, CoE-DSC, FS en Geonovum, die lichte contacten kunnen helpen uitbouwen tot structurele samenwerkingen. Tegelijk is helderheid nodig over wanneer een sporadische relatie volstaat (bijvoorbeeld voor signalering) en waar structurele betrokkenheid noodzakelijk is (bij implementatie of governance).

Deze inzichten vormen de basis voor een lerende benadering van Europese samenwerking die is gericht op minder, maar diepere verbindingen die daadwerkelijk invloed genereren. De volgende sectie (sectie 4.3) laat zien wie in dit netwerk de strategische bruggen en centrale posities innemen om die intensivering mogelijk te maken.

4.3 Strategische knooppunten: wie verbindt het netwerk en wie kan kennis snel verspreiden?

De vorige secties toonden waar Nederlandse publieke organisaties actief zijn (sectie 4.1) en hoe intensief zij deelnemen (sectie 4.2). Dit onderdeel kijkt naar het geraamte van het netwerk: welke organisaties en Europese gremia vormen de verbindende schakels die samenwerking mogelijk maken? Wat zijn hun rollen? Sommige partijen verbinden losse clusters met elkaar (de brugfunctie), anderen staan centraal en kunnen informatie en afstemming snel verspreiden (de centrale positie). Samen vormen zij de ruggengraat van de Nederlandse vertegenwoordiging in Europa.

4.3.1 Rollen in het netwerk

De inhoudelijke rol van Nederlandse organisaties varieert sterk – adviserend, sturend, overleggend en/of uitvoerend (zie Bijlage B.8):

1. **Advies- en overlegorganen**: Nederlandse organisaties adviseren in Europese gremia zoals klankbordgroepen, stuurgroepen en EC-adviesfora. Ze zijn actief in expertgroepen over onder meer data spaces en consumentenbescherming. Lidmaatschappen bij

associaties zoals Adra, BDVA en Gaia-X bieden vooral netwerkvoordelen, maar weinig invloed op besluitvorming.

2. **Implementerende gremia:** Nederlandse partijen die kennisontwikkeling combineren met uitvoering in consortia zoals PCP-WISE, ALT-EDIC en Citiverse EDIC. Ze nemen deel aan Europese partnerschappen zoals EuroQCI en EuroHPC via respectievelijk Quantum Communication Infrastructure Nederland (QCINed) en AI Factory. Bij EuroStack is de Nederlandse deelname beperkt en richt zich vooral op het ondersteunen van positiepapers.

3. **Strategische stuurgremia:** Nederland is als Europese lidstaat vertegenwoordigd in organen zoals IEB, AI-board, en DSA-board. Organisaties vervullen rollen als Nationaal Contactpunt (NCP), bijvoorbeeld RVO voor EU-subsidies en SURF voor EOSC. Daarnaast bekleden Nederlandse organisaties bestuursfuncties in associaties zoals Adra, BDVA, IDSA en Gaia-X om strategische invloed uit te oefenen.

4. **Leidende gremia:** Nederland speelt een leidende rol in Europese digitale ecosystemen door strategische richting te geven en implementatie te ondersteunen. Bijvoorbeeld door een sterke aanwezigheid in BDVA. Daarbij wordt samengewerkt aan standaardisatie, interoperabiliteit en architectuur voor federatieve structuren.

Organisaties kunnen in meerdere gremia een belangrijke rol spelen. Zo is Geonovum verantwoordelijk voor de implementatie, maar bekleedt zij ook rollen in sturende en leidende gremia (zie Showcase 2).

Showcase 2. INSPIRE (Bijlage C.2)

INSPIRE: Van Europese verplichting naar strategische hefboom voor interoperabiliteit

INSPIRE is de Europese basis voor geharmoniseerde geo-data. In Nederland wordt deze verplichting door Geonovum gebruikt ter voorbereiding van de Europese datastrategie en de Green Deal data space.

Waarom is het belangrijk?
INSPIRE begon als een wettelijke plicht, maar vormt inmiddels een fundamenteel onderdeel van Europese interoperabiliteit. Door vroeg te investeren in harmonisatie en modernisering sluit Nederland naadloos aan op initiatieven als GreenData4All en toekomstige data spaces.

Hoe werkt het?
- Geonovum coördineert de nationale implementatie van INSPIRE-standaarden, inclusief dataset- en service-harmonisatie.
- Met de Extensions Study ontwikkelde Geonovum methoden om nationale behoeften slim te verbinden met Europese modellen. Dit is inmiddels overgenomen door andere lidstaten.
- Nederland levert actief input aan GreenData4All, waardoor INSPIRE wordt klaargemaakt voor de Europese data space-architectuur.

Impact
- Vrijwel volledige Nederlandse INSPIRE-compliance, inclusief Annex I-thema's.
- Sterke strategische positie: Nederland zit in de kern van EU-discussies over modernisering van INSPIRE en data spaces.
- Innovatiekracht: de Extensions-methodiek is breed herbruikbaar en ondersteunt zowel nationale als Europese harmonisatie.
- De infrastructuur wordt gebruikt voor monitoring van EU-milieuwetgeving, waardoor data direct beleidsrelevant is.

Lessen
- Proactief ontwikkelen werkt: beginnen met compliance en eindigen bij innovatie geeft ruimte voor strategische invloed.
- Het federatieve model met Geonovum als coördinator blijkt goed schaalbaar en toepasbaar op andere EU-kaders zoals de Data Act en High Value Datasets.

4.3.2 Wie verbinden het netwerk – brugfuncties

Organisaties fungeren als feitelijke bruggenbouwers tussen clusters (zie Tabel 4.3). Zij verbinden domeinen of beleidsvelden die anders los van elkaar zouden blijven, en zorgen dat kennis en signalen tussen verschillende thema's kunnen stromen, zoals tussen standaardisatie en beleidsontwikkeling. Min. EZ heeft de sterkste verbindende rol. Het vormt de spil voor strategische afstemming en betrekt uiteenlopende EU-programma's bij nationale prioriteiten.

- TNO verbindt publieke en private netwerken rondom standaardisatie, onderzoek en innovatie. De organisatie fungeert als kennisdoorvoer tussen beleid, bedrijfsleven en Europese initiatieven.
- KvK vormt een brug op het grensvlak tussen publieke belangen en het bedrijfsleven en is hierdoor een schakel in Europese fora gericht op ondernemerschap en digitale markten.

- NDW en RVO vervullen belangrijke brugposities in respectievelijk de mobiliteits- en implementatieketen: NDW koppelt nationale datadiensten aan het Europese mobiliteitsbeleid, RVO vertaalt EU-programma's en subsidies terug naar uitvoerende organisaties.
- CoE-DSC verbindt generieke bouwblokken zoals Gaia-X en SIMPL met sectorale datadelen-initiatieven.

Gezamenlijk vormen deze partijen de schakels waardoor anders losse clusters in het netwerk met elkaar verbonden blijven.

Tabel 4.3: Top 5 centrale organisaties (zie Bijlage B.5 voor scores)

#	Top 5 organisaties met brugfunctie	Top 5 organisaties op centrale posities
1	Min. EZ	Min. EZ
2	TNO	NDW / RVO
3	KvK	KvK
4	NDW / RVO	CBS
5	CoE-DSC	IPO

4.3.3 Wie kunnen snel dissemineren – centrale posities

Een tweede groep organisaties staat centraal in het netwerk en kan besluitvorming en kennisuitwisseling versnellen (zie Tabel 4.3). Partijen met een centrale positie zijn de knooppunten die veel anderen snel kunnen bereiken. Zij kunnen nieuwe inzichten of besluiten efficiënt delen en coördineren, juist omdat ze dicht bij meerdere netwerken staan. Waar deze posities samenkomen met structurele samenwerking (sectie 4.2), ontstaat de grootste kans op invloed, zichtbaarheid en doorwerking van beleid.

- Min. EZ is opnieuw het meest centraal gepositioneerd en heeft de kortste verbinding met uiteenlopende spelers. Daarmee kan het strategische prioriteiten snel door het netwerk verspreiden.
- NDW en RVO vervullen eveneens centrale disseminatiefuncties (o.a. binnen het mobiliteitsdomein) en dragen zorg voor verbinding tussen beleid, uitvoering en Europese programma's.
- KvK staat centraal dankzij haar brede toegang tot ondernemersnetwerken, waarmee zij Europese standaarden kan vertalen naar de praktijk.
- CBS is een kernspeler in de dataketen, dichtbij zowel technische als beleidsmatige standaarden.
- IPO neemt, via de provinciale vertegenwoordigingen in Brussel, een centrale plaats in de decentrale keten van bestuur.

Deze organisaties beschikken over het bereik en de verbindingen om beleidssignalen snel te delen, coalities te vormen en kennis terug te koppelen.

4.3.4 Rol van het EUDN en de NvDS

Vrijwel alle Nederlandse organisaties zijn direct of via een EUDN of NvDS partner verbonden. Rondom het EUDN en het NvDS zijn 67 organisaties verbonden (de groene ring in Figuur 4.8), die samen bij een totaal van 77 andere gremia zitten (gele ring). Aan die 77 gremia zijn 184 andere Nederlandse organisaties verbonden (blauwe ring).
Bij slechts 3 gremia – Europeana, Publications Office van de EU, en het Directorate-General for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union (DG FISMA) – zijn geen

leden van het EUDN of NvDS aangesloten. Enkel het pensioenfonds PGGM, verbonden aan de expertgroep financial data space, is verder verwijderd.

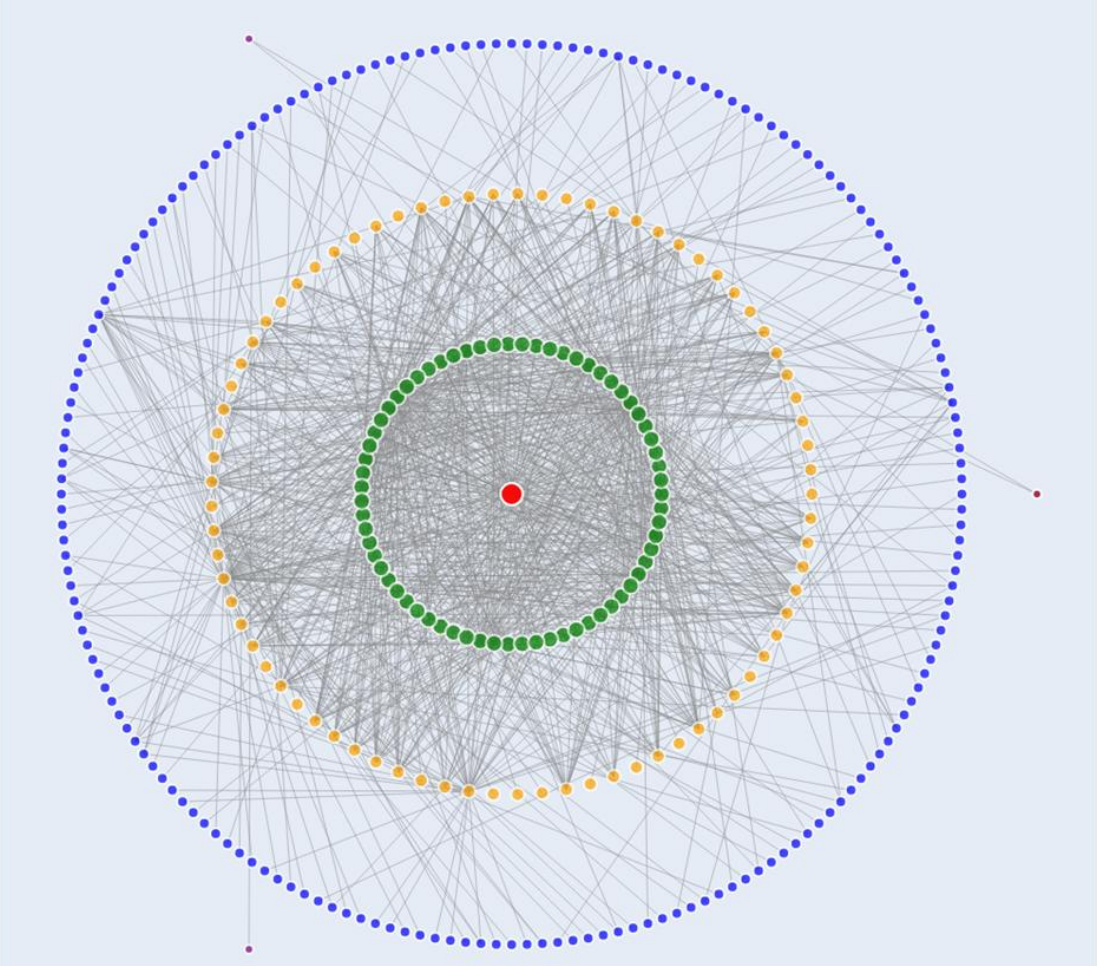

Figuur 4.8: Het netwerk gezien vanuit EUDN en NvDS (rode stip): Lidorganisaties (groen), alle andere gremia waar zij lid van zijn (geel), de organisaties in die andere gremia (blauw), de gremia waar alle andere organisaties in zitten (paars).

4.3.5 Waar zijn de strategische scharnierpunten – Europese gremia

Niet alleen organisaties maar ook specifieke Europese gremia fungeren als hefboom voor invloed (zie Tabel 4.4). De analyse laat zien dat JTC 21, JTC 13, EUDN, Holland House Brussels en EuroStack de belangrijkste bruggen vormen tussen thema's en landen. Tegelijkertijd blijken JTC 21, EUDN, JTC 13, Gaia-X, en JTC 25 de meest centrale posities in te nemen – zij maken snelle coördinatie en zichtbaarheid mogelijk over verschillende beleidsterreinen heen. Deze combinatie van brug- en centrale functies markeert waar Nederland de meeste hefboomwerking kan realiseren – in standaardisatie, interoperabiliteit en cross-sectorale samenwerking.

Tabel 4.4: Top 5 centrale gremia (zie Bijlage B.5 voor scores)

#	Top 5 organisaties met brugfunctie	Top 5 gremia op centrale posities in het netwerk
1	JTC 21	JTC 21
2	JTC 13	EUDN
3	EUDN	JTC 13
4	Holland House Brussels	Gaia-X
5	EuroStack	JTC 25

Een kleine set aan gremia heeft relatief veel betrokken Nederlandse partijen (Figuur 4.9). Dit zijn de normcommissies van de NEN rondom grote standaardisatie opgaven: JTC21 (AI & Big Data), JTC13 (Cybersecurity & Privacy), en het EUDN en NvDS.
Daarnaast wordt een groot blok gevormd door internationale samenwerkingen rondom Europese digitaliseringsvraagstukken, zoals EOSC, ADRA, OOTS, BDVA, en Gaia-X, en gezamenlijke vertegenwoordigingen in Brussel: Holland house Brussels, PV EU, HNP.

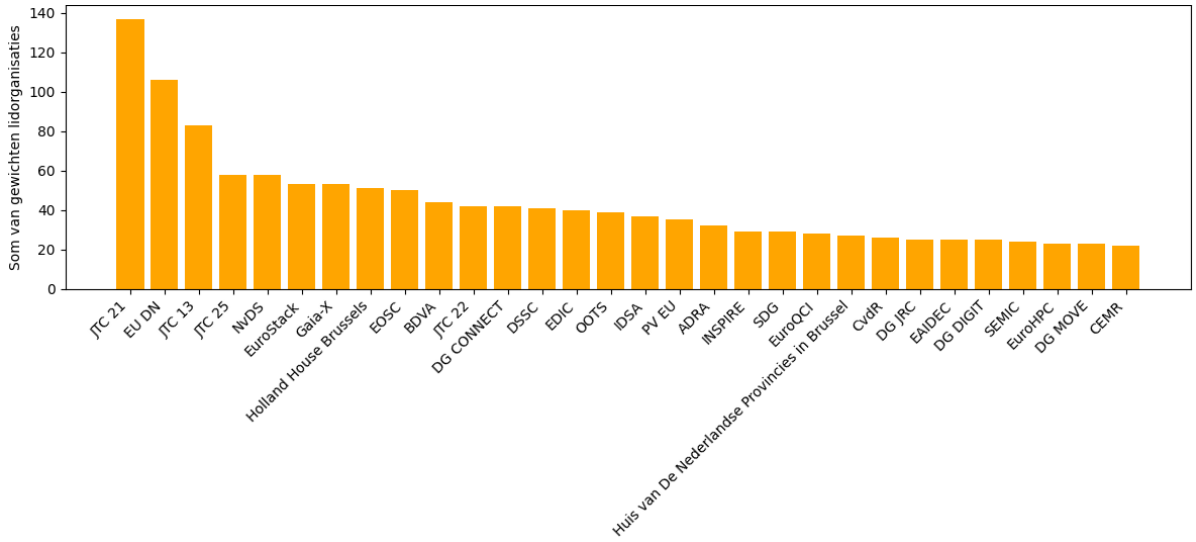

Figuur 4.9: Top 30 gremia gesorteerd op totale gewogen aantal verbonden organisaties

Als het gaat om specifiek hoge intensiteit samenwerkingen, vallen enkele andere gremia op (Figuur 4.10). Het betreft intensieve samenwerkingen met beleidsmakers DG CONNECT, DG RTD, DG DIGIT, PV EU) waarbij de focus ligt op strategische afstemming: Directorate-general for Communications Networks, Content and Technology (DG CONNECT), Directorate-General for Digital Services (DG DIGIT), DG RTD, en de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU (PV EU).

De meest intense samenwerking betreft de EDICs, wat innovatie-samenwerking zijn tussen lidstaten, waar landelijke consortia in plaatsnemen.

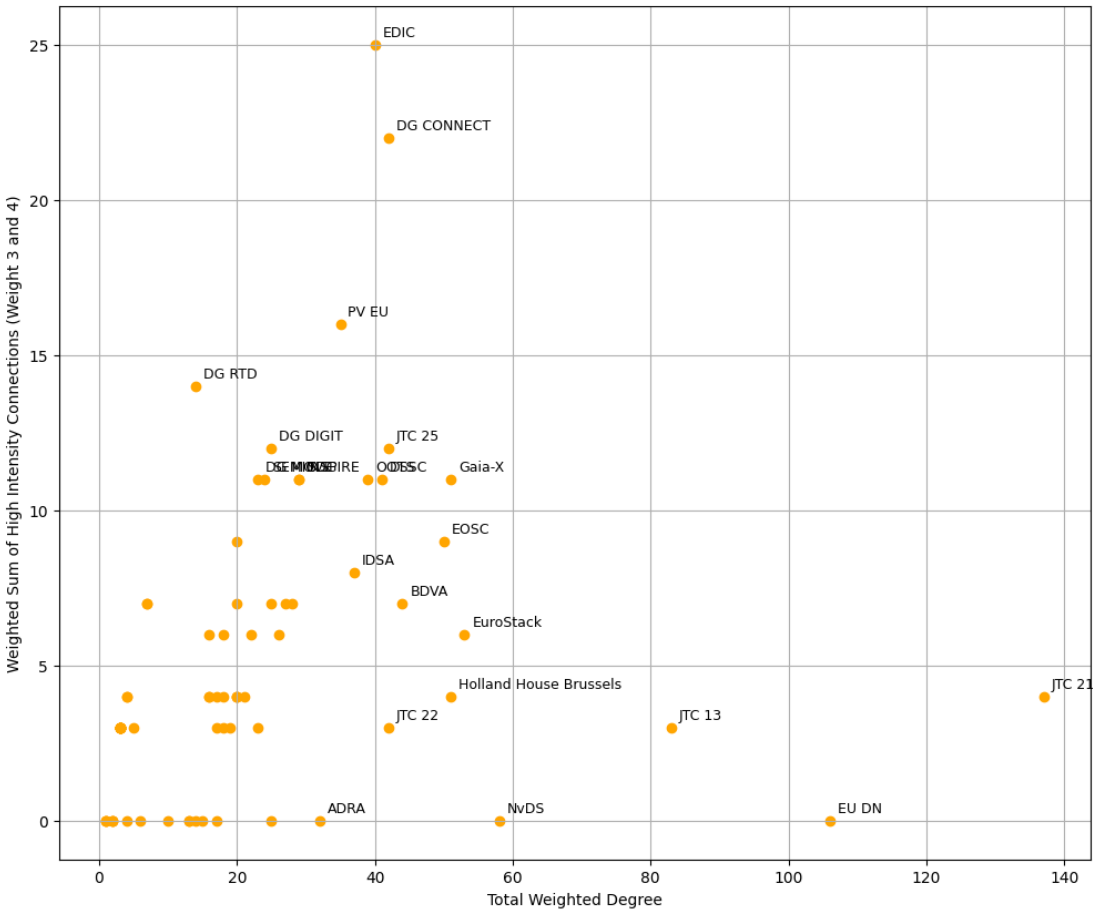

Figuur 4.10: Scatterplot van gremia met op de verticale as de som van connecties met hoge intensiteit ('structureel contact' of 'intensieve samenwerking') en op de horizontale as de totale som van connecties. Linksboven de gremia met relatief veel hoge intensiteit samenwerkingen, rechtsonder de gremia met over het algemeen veel lage intensiteit samenwerkingen.

4.3.6 Buitenlandse betrokkenheid

In verschillende technische en infrastructuur-gremia is de aanwezigheid van internationale technologiebedrijven duidelijk zichtbaar (Bijlage B.8.2). Zij leveren waardevolle expertise, maar beïnvloeden ook de agenda en prioritering. Juist daarom is het belangrijk dat Nederlandse publieke partijen actief blijven deelnemen en sterk samenwerken om publieke waarden en open normen te waarborgen.

Zoals een geïnterviewde treffend zei: *"MSP wil graag dat lidstaten praktische voorbeelden delen. Als je meer lidstaten aan het woord laat, genereert dat energie: 'Oh, dat kunnen wij ook.'"* De quote illustreert hoe samenwerking en vertegenwoordiging in netwerken niet alleen formeel, maar ook inspirerend en lerend kunnen werken. Dit voorbeeld wordt verder beschreven in Showcase 3.

Showcase 3. Multi-Stakeholder Platform over ICT-standaardisatie (Bijlage C.3)

MSP: Nederland geeft richting aan Europese ICT-standaardisatie

Het Multi-Stakeholder Platform on ICT Standardisation (MSP) is hét Europese forum waar lidstaten, industrie en maatschappelijke organisaties samenkomen om prioriteiten voor ICT-standaardisatie te bepalen. Forum Standaardisatie (FS) zorgt dat Nederland hier niet alleen aanwezig is, maar ook invloed uitoefent.

Waarom is het belangrijk?
- De Europese standaardisatie-agenda wordt steeds bepalender door wetgeving zoals de Interoperability Act en Data Act. Deelname aan MSP is cruciaal om:
- Invloed uit te oefenen op het 'Rolling Plan for ICT Standardisation'.
- Praktische voorbeelden te delen over open standaarden.
- Netwerken te bouwen met lidstaten en stakeholders.

Hoe werkt het?
- FS verzamelt input van Nederlandse partijen (Logius, Justitie, etc.) en brengt deze in bij MSP.
- Nederland deelt praktijkvoorbeelden, wat leidde tot een werkgroep en een sessie binnen MSP.
- Ook speelt Nederland via een forumlid een rol in het High Level Forum (HLF), waar na twee jaar inspanning een pan-Europees certificaat voor educatie werd gerealiseerd.

Impact
- Zichtbaarheid: Presentaties over open source en mensenrechten gaven Nederland een plek in werkgroepen en sessies.
- Invloed: Nederland draagt bij aan Europese afspraken over ICT-standaardisatie.
- Netwerkfunctie: MSP koppelt nationale initiatieven aan Europese agenda's.

Lessen
Strategische keuzes en praktijkvoorbeelden zijn essentieel. Het model van actieve deelname en koppeling van nationale initiatieven is herhaalbaar voor andere domeinen zoals data spaces en digitale autonomie.

4.3.7 Wat betekent dit?

Het profiel van de netwerkposities verklaart waar samenhang en doorwerking in het Nederlandse Europese speelveld ontstaan. Een beperkte groep organisaties, waaronder Min. EZ, TNO, KvK, NDW, RVO en CoE-DSC, en sleutelgremia als JTC 21, JTC 13, EUDN en Gaia-X vormen de structurele kern van verbinding en verspreiding. In combinatie met de lage samenwerkingsintensiteit uit sectie 4.2 wijst dit erop dat juist rond deze knooppunten verdieping en regie de meeste impact kunnen opleveren. De beleidsopties die hieruit voortvloeien komen terug in sectie 5.2.

De aanwezigheid van sterke knooppunten zegt echter niet alles over hun effectiviteit. In de volgende sectie wordt gekeken naar de structurele belemmeringen die deze samenwerking kunnen verzwakken – waar capaciteit, mandaat en coördinatie nog grens opleggen aan een meer samenhangende Europese inzet.

4.4 Structurele belemmeringen: waarom verdieping stokt

De vorige analyse liet zien dat veel Nederlandse verbindingen met Europese gremia relatief licht blijven (zie sectie 4.2). In deze sectie wordt onderzocht waarom die verdieping stokt. De belemmeringen zijn gebaseerd op de enquête (Bijlage B.1) en interviews, aangevuld met bureau-onderzoek. Ze laten zien dat structurele factoren, van capaciteit tot governance, bepalen in hoeverre Nederland invloed kan vasthouden en vergroten.

4.4.1 Capaciteit en tijd

Gebrek aan capaciteit is de meest genoemde belemmering in zowel enquête als interviews. Veel respondenten geven aan dat Europese gremia slechts één van meerdere prioriteiten vormen, waardoor voorbereiding, deelname en opvolging onder tijdsdruk plaatsvinden. Dit beperkt de mogelijkheid om structurele relaties op te bouwen of actief bij te dragen aan consultaties en implementatie. Het tekort aan beschikbare uren raakt niet alleen uitvoerende organisaties, maar ook beleidsafdelingen die knelpunten ervaren tussen nationale projecten en Europese taken. De uitkomst is een brede, maar dun verdeelde inzet over vele onderwerpen.

> *“Europese gremia worden vooral door experts gedreven, niet door [eindgebruikers]. Dat zorgt ervoor dat er wel prachtige oplossingen worden ontwikkeld die niet per se kosteneffectief zijn of goed aansluiten bij de operationele omgeving waar ze voor bedoeld zijn. Om die met elkaar te verbinden is capaciteitsintensief.”*

4.4.2 Expertise en continuïteit

Naast tijdsdruk speelt ook het gebrek aan continuïteit een rol. Regelmatige wisselingen van medewerkers en de inzet van externe adviseurs leiden tot verlies van kennis over Europese processen. Institutioneel geheugen is daardoor kwetsbaar, zelfs binnen ervaren organisaties. Een geïnterviewde merkte op dat “EU-ervaring zich niet vanzelf borgt”, en wanneer functies rouleren, verdwijnt praktische kennis over besluitvorming en informele netwerken snel. Dit beperkt de langetermijneffecten van eerdere inspanningen en creëert afhankelijkheid van een kleine groep specialisten.

4.4.3 Overzicht en informatiepositie

Een tweede structurele belemmering betreft het ontbreken van een actueel overzicht van wie waar actief is en met welk mandaat. Zonder gezamenlijke informatiebasis weten organisaties vaak niet welke Nederlandse partijen deelnemen aan welk gremium, of welke consultaties lopen. Dat leidt tot dubbel werk, versnipperde standpunten en gemiste kansen voor gezamenlijke invloed. Meerdere respondenten benadrukten de behoefte aan een gedeeld dashboard of overzichtsplatform om dit te ondervangen (zie ook sectie 4.5).

> *“Wij zijn betrokken bij een aantal initiatieven [...] met name de generieke, de sector-overschrijdende en grensoverschrijdende initiatieven.”*

4.4.4 Mandaat en rolduidelijkheid

De mate van formele vertegenwoordiging varieert sterk. Sommige deelnemers beschikken over een duidelijk mandaat vanuit hun departement, anderen opereren vooral op basis van expertise of netwerk (“right-to-play”). Hoewel informele afstemming waardevol kan zijn, belemmert onduidelijkheid over wie namens Nederland spreekt een consistente prioritering. Dit kan ertoe leiden dat signalen uit Nederland gefragmenteerd binnenkomen in Europese fora, en dat nationale belangen niet systematisch worden afgestemd of geborgd.

> *Vaak ontbreekt een formele aanleiding om contact te hebben, terwijl informeel contact nodig is.”*

4.4.5 Nationale coördinatie

De nationale knooppunten, zoals EUDN, NvDS, FS, CoE-DSC en Geonovum, vervullen een centrale rol in de verbinding tussen beleid en uitvoering, maar hun mandaat en werkafspraken zijn nog niet overal uitgekristalliseerd. Verschillende respondenten benadrukken dat coördinatie twee richtingen op moet werken: intern binnen Nederland (tussen generieke en sectorale initiatieven) en richting Europa (gerichte aanwezigheid in strategische gremia). Zonder heldere positionering van deze netwerken blijft coördinatie grotendeels op vrijwillige basis, wat samenhang bemoeilijkt.

> *“Regie is een woord waar ik jeuk bij krijg, maar onderlinge coördinatie is iets anders.”*

> *“Die coach hebben we dus niet, we hebben niemand die de strategie vertaalt naar tactiek tijdens de wedstrijd.”*

4.4.6 Bestuurlijke en governance-complexiteit

De Nederlandse bestuurlijke context versterkt deze uitdagingen. De aanwezigheid van ruim 400 autonome gemeenten, meerdere sectorale partners en parallelle EU-structuren maakt afstemming complex. Veel spelers hebben legitieme verantwoordelijkheden en eigen kanalen richting Brussel, maar zonder een gezamenlijk kader ontstaat versnelling op onderdelen en stagnatie in het geheel. Dit vraagt om een duidelijke rolverdeling en gezamenlijke kaders om voortgang en consistentie te borgen.

> *“Coördinatie is twee richting verkeer: niet alleen in Nederland de boel kanaliseren, maar ook de outreach naar Europa.”*

> *Mensen moeten zelf snappen dat je samen sterk staat en dat we daar uiteindelijk samen ook het Nederlandse belang beter mee dienen.”*

4.4.7 Wat betekent dit voor verdieping en invloed

De combinatie van beperkte capaciteit, wisselende expertise en gebrekkige afstemming verklaart het eerder geschetste beeld van “breed maar dun” (sectie 4.2). De afhankelijkheid van enkele centrale hubs vergroot bovendien de kwetsbaarheid van de Nederlandse inzet: als capaciteit daar wegvalt, valt ook invloed weg. Waar de samenhang ontbreekt, verzwakt de strategische positie.

In de volgende sectie (sectie 4.5) wordt uitgewerkt welke behoeften organisaties zelf benoemen om deze structurele belemmeringen te overwinnen, met name op het gebied van overzicht, coördinatie en gezamenlijke kennisopbouw.

4.5 Behoefte aan regie, gezamenlijke kennisopbouw en praktische ondersteuning

De analyses tot nu toe laten zien hoe breed de Nederlandse publieke sector vertegenwoordigd is, maar ook hoe dun de meeste verbindingen in de praktijk zijn (zie sectie 4.2). Deze sectie beschrijft wat organisaties zelf aangeven nodig te hebben om de stap te maken van incidentele deelname naar meer structurele en intensieve samenwerking. De bevindingen zijn gebaseerd op enquêteresultaten (Bijlage B.1) en verdiepende interviews, aangevuld met bureauonderzoek. Details en citaten zijn opgenomen in de appendices.

4.5.1 Samengevatte behoeften

Drie thema's keren consequent terug in de responsen.

- Overzicht: de behoefte aan een actueel, gedeeld beeld van Europese gremia, Nederlandse rollen en lopende consultaties.
- Nationale coördinatie: de wens om de afstemming tussen generieke netwerken (zoals EUDN en NvDS) en sectorale initiatieven te versterken.
- Gezamenlijke kennisopbouw: structurele aandacht voor kennisontwikkeling, training en uitwisseling rond Europese kaders en bouwblokken.

Daarnaast vragen veel respondenten om praktische ondersteuning, zoals korte updates, impactduidingen, vroege signalering van consultaties en toegang tot een netwerk van experts die techniek, beleid en juridische dimensies kunnen verbinden.

4.5.2 Overzichtsvoorziening

Het ontbreken van overzicht komt in vrijwel alle interviews naar voren. Veel respondenten geven aan dat zij niet weten wie namens Nederland actief is in welke fora en met welk mandaat. Een dynamische overzichtsvoorziening kan dit ondervangen. Zo'n platform beschrijft per gremium de belangrijkste thema's, betrokken Nederlandse organisaties en contactpersonen, en koppelt dat aan een kalender van consultaties en relevante bijeenkomsten. Een gedeelde informatiebasis voorkomt dubbel werk, vergroot transparantie en helpt bij nationale prioritering. De data kunnen grotendeels worden gevoed vanuit bestaande overzichten van EUDN en NvDS en periodiek worden geactualiseerd.

4.5.3 Nationale coördinatie

Veel respondenten benadrukken dat de bestaande netwerken de juiste basis vormen voor coördinatie, mits ze steviger worden gepositioneerd. EUDN en NvDS kunnen hierbij fungeren als lichte coördinatiefunctie met als taken: overzicht, afstemming en bundeling van input. Het Tactisch Beraad is een voorbeeld van hoe nationale coördinatie in het geo-domein is geregeld (zie Showcase 4). Inhoudelijke hubs zoals CoE-DSC, FS en Geonovum leveren de technische en standaardisatie-onderbouwing. Cruciale elementen van effectieve coördinatie zijn:

- Roldesign: duidelijkheid over wie spreekt, namens wie en met welk doel.

- Afstemming tussen generiek en sectoraal: het voorkomen van overlap en waarborgen van consistentie in de Nederlandse inbreng.
- Bundeling van input: gezamenlijke consultatiereacties en positiepapers op prioritaire Europese dossiers.

Bovendien erkennen de respondenten de mix van formele en informele kanalen voor beïnvloeding. Formeel sluiten partijen aan bij strategische gremia, internationale netwerken, en leveren input via positiepapers en consultaties. Informeel is zichtbaarheid bij Europese gremia ook van belang. Daarnaast speelt contact met mensen die wetteksten schrijven een grote rol, bijvoorbeeld tijdens events of in studiefases van regelgeving: ***"Je moet zorgen dat je bekend bent bij de mensen die de teksten schrijven. Schrijf position papers en deel die breed.".*** Het doel is vroegtijdig betrokken zijn, omdat echte invloed lastig is zodra voorstellen vastliggen. De rol van Nederlandse beleidsmedewerkers is daarin cruciaal, omdat lidstaten dienen in te stemmen met wetsvoorstellen.

> *"Beïnvloeding begint vaak klein en subtiel, niet als er al een wetsvoorstel ligt. We praten informeel met mensen die aan het schrijven zijn."*

Showcase 4. Tactisch Beraad (Bijlage C.4)

Tactisch Beraad: Strategische afstemming om versnippering te voorkomen

Het Tactisch Beraad is een overlegstructuur waarin Geonovum samen met grote geodatahouders (Kadaster, CBS, RVO en provincies) Europese ontwikkelingen bespreekt en gezamenlijke acties coördineert.

Waarom is het belangrijk?
Het geo-domein kent complexe Europese dossiers zoals de Data Act, INSPIRE en High Value Datasets. Zonder afstemming dreigt dubbel werk en tegenstrijdige boodschappen richting Brussel.

Hoe werkt het?
- Frequentie: 4-5 keer per jaar.
- Agenda: Europese wetgeving, consultaties, strategische posities en kansen.
- Werkwijze: Informeel maar doelgericht; deelnemers delen activiteiten en stemmen boodschappen af.

Impact
- Minder overlap en tegenstrijdige signalen richting EU.
- Snelle, gezamenlijke reacties op consultaties met gedeelde argumenten.
- Sterker netwerk en betere afstemming bij Europese events.

Lessen
Vrijwillige coördinatie werkt als urgentie en toegevoegde waarde duidelijk zijn. Dit model is herhaalbaar in andere domeinen zoals mobiliteit, energie en gezondheid.

4.5.4 Gezamenlijke kennisopbouw en training

Een tweede belangrijke behoefte is de versterking van kennis en vaardigheden. Afhankelijkheid van externe adviseurs en wisselende bezetting belemmeren continuïteit. Organisaties vragen om regelmatige kennis- en trainingssessies waarin beleid en techniek

worden verbonden. Denk aan bijeenkomsten over interoperabiliteit, standaardisatie en Europese bouwblokken, of aan hands-on-trainingen binnen testomgevingen.

Daarnaast bestaat behoefte aan toegankelijke documentatie, zoals factsheets, referentie-architecturen of 'lessons learned' zodat nieuwe deelnemers snel kunnen aansluiten. De vorm kan variëren, maar het principe van een doorlopende leerlijn voor Europese deelname wordt breed ondersteund.

4.5.5 Vroegsignalering en consultatiekalender

Een vaak genoemd knelpunt is dat consultaties en uitnodigingen te laat worden opgemerkt om gecoördineerde reacties te organiseren. Een gezamenlijke consultatiekalender met alerts of Teams-notificaties kan dit verbeteren. Als onderdeel van de overzichtsvoorziening biedt zo'n kalender niet alleen informatie, maar ook verantwoordelijkheidstoewijzing: wie is trekker, wie sluit aan, en welke kernboodschap voert Nederland uit? Zo wordt vroegsignalering een instrument voor gezamenlijke prioritering.

4.5.6 Vraagafhandeling en expert-netwerk

Om drempels te verlagen en kennis sneller te delen, pleiten respondenten voor een centrale vraagbaak en expert-pool. Via EUDN en NvDS kan een lichte front-office ontstaan waar organisaties met technische, beleidsmatige of juridische vragen terechtkunnen. Dit vergroot continuïteit, versnelt antwoorden en verbindt mensen die aan verwante dossiers werken.

4.5.7 Wat betekent dit

De drie kernbehoeften – overzicht, coördinatie en kennisopbouw – sluiten direct aan op de belemmeringen uit sectie 4.4 en de analyse van samenwerkingsintensiteit in sectie 4.2. Ze laten zien dat Nederland pas echt effectiever kan optreden wanneer de eigen infrastructuur van kennis, afstemming en informatievoorziening op orde is. In de volgende sectie (sectie 4.6) worden deze interne behoeften naast de externe context geplaatst: de strategische kansen en risico's in het huidige Europese digitaliseringslandschap.

4.6 Strategische kansen en risico's

De voorafgaande secties beschrijven hoe Nederland in Europese gremia aanwezig is (sectie 4.1), hoe intensief die samenwerking verloopt (sectie 4.2), welke partijen het netwerk verbinden (sectie 4.3) en welke structurele factoren verdere verdieping belemmeren (secties 4.4 - 4.5). In deze sectie worden die bevindingen samengebracht om strategische kansen en risico's te onderscheiden. De analyse is gebaseerd op de gecombineerde inzichten uit enquête, interviews en bureauonderzoek.

4.6.1 Kansen – waar versterking mogelijk is

Ondanks de huidige versnippering zijn er duidelijke hefboompunten waar Nederland zijn Europese positie kan versterken. Respondenten zien kansen in het benutten van bestaande sterke punten en sectorale initiatieven zoals de publieke sector, mobiliteit, logistiek, gezondheid en maakindustrie. In sommige sectoren wordt Nederland gezien als een koploper op het gebied van digitalisering. Dit kan helpen om invloed te behouden of zelfs te vergroten, mits samenwerking wordt versterkt en internationale standaarden worden omarmd.

“Nederland is wel redelijk geavanceerd in digitalisering rond mobiliteit. We kregen van de Europese Commissie het verzoek om op Europees niveau proberen de rest mee te krijgen, omdat de lijn die wij inzetten in lijn is met het Europese beleid.”

De volgende kansen worden geïdentificeerd:

- Standaardisatieknooppunten – De technische commissies JTC 21 (AI en Big Data), JTC 13 (Cybersecurity en Privacy) en JTC 25 (Data spaces) vormen sleutelposities voor normatieve invloed op interoperabiliteit en open standaarden.
- Nationale coördinatiehubs – Het EUDN en het NvDS kunnen, samen met CoE-DSC, FS en Geonovum, fungeren als dragers van nationale afstemming, bundeling van standpunten en technische onderbouwing.
- Generieke bouwblokken en interoperabiliteit – Initiatieven als SIMPL, OOTS en SEMIC bieden praktische leermodellen en referentie-architecturen die de uitvoeringspraktijk verder kunnen versterken.
- Open science en dataketen – Het netwerk rond EOSC, met Nederlandse inbreng via SURF, Health-RI en NDE, laat zien hoe governance- en architectuurprincipes herbruikbaar zijn in andere domeinen.
- Representatie in Brussel – Platforms zoals Holland House Brussels en koepels als VNG, IPO en de Unie van Waterschappen hebben een unieke positie om thema’s over beleidsvelden heen te verbinden en coalities te vormen.

Gerichte versterking van deze knooppunten kan zichtbaarheid, invloed en leercapaciteit vergroten. Een voorbeeld van dit hefboomeffect wordt gegeven in Showcase 5. Aanvullende cases en voorbeelden zijn opgenomen in de bijlagen.

Showcase 5. SCSN (Bijlage C.5)

SCSN: Harmonisatie tussen iSHARE en Gaia-X voor interoperabiliteit

Het Smart Connected Supplier Network (SCSN) toont hoe CoE-DSC een sleutelrol speelde in het verbinden van iSHARE en Gaia-X binnen het Europese datadeel-ecosysteem. Door gezamenlijke afstemming en technische harmonisatie werd veilige en efficiënte datadeling in de hightech maakindustrie mogelijk.

Waarom is het belangrijk?
Europese kaders zoals Gaia-X en IDSA zijn cruciaal voor veilige datadeling, maar verschillen in standaarden kunnen interoperabiliteit belemmeren. CoE-DSC bracht partijen samen om dit op te lossen.

Hoe werkt het?
- CoE-DSC faciliteerde dialoog en technische afstemming tussen iSHARE en Gaia-X.
- Gezamenlijke architectuurafspraken en interoperabiliteitsprotocollen ontwikkeld.
- Harmonisatie toegepast in SCSN, waardoor leveranciers en fabrikanten data veilig kunnen delen.

Impact
- Complementaire werking van iSHARE en Gaia-X in plaats van afzonderlijke standaarden.
- Interoperabiliteit versterkt: Nederlandse maakindustrie deelt data over ketens heen.
- Voorbeeldfunctie: Blauwdruk voor andere sectoren zoals logistiek en gezondheid.

Lessen
Samenwerking en technische governance zijn cruciaal. Federatief model (sectorale autonomie + generieke afstemming) werkt beter dan top-down coördinatie. Documentatie van processen vergroot herhaalbaarheid.

4.6.2 Risico's – waar kwetsbaarheid ontstaat

Naast kansen toont de analyse structurele kwetsbaarheden die de Nederlandse invloed kunnen beperken. De impact van Europese ontwikkelingen wordt als zeer groot ervaren. EU-regelgeving vormt de basiscontext waarin de organisaties opereren. Deze invloed kan zowel positief als negatief uitpakken, afhankelijk van hoe goed men erin slaagt om actief betrokken te zijn en invloed uit te oefenen. Passiviteit wordt gezien als risicovol: wie niet meedoet, loopt achter en moet later ingrijpende aanpassingen doen, wat kan leiden tot verlies van jaren werk. Actieve betrokkenheid biedt daarentegen kansen om voorbereid te zijn en richting te geven aan beleid: *"Als je niet actief bent, loop je achter en moet je later alles aanpassen."*

De volgende risico's zijn geïdentificeerd:
- Versnippering en lage intensiteit – Twee derde van alle relaties is sporadisch, terwijl slechts een klein deel structureel of intensief is. Dat beperkt continuïteit en beleidsdoorwerking. De uitdaging is om van goede wil naar concrete acties te komen, bijvoorbeeld via een federatief model waarin partijen hun domein versterken en regelmatig afstemmen, zonder alles dicht te coördineren.
- Afhankelijkheid van enkele schakels – Organisaties als EZK, TNO, CoE-DSC, KvK, NDW en RVO dragen een onevenredig groot deel van de verbindingen; bij capaciteitstekort ontstaat het risico van "single points of failure".

- Private agenda-zetting – De sterke aanwezigheid van internationale technologiebedrijven in onder meer JTC 21/13/25, Gaia-X en EOSC kan de richting van standaarden beïnvloeden als publieke actoren onvoldoende gecoördineerd optreden.
- Capaciteit en kennisverloop – Structurele deelname blijft kwetsbaar door beperkte personele inzet en het verlies van institutioneel geheugen bij roulatie.
- Gebrekkig overzicht en mandaat – Onduidelijkheid over rollen en afstemming leidt tot dubbel werk en gemiste koppelkansen.
- Smalle aanwezigheid in specifieke gremia – Op plekken als EDPB, het EU Publications Office en DG HOME is de Nederlandse vertegenwoordiging beperkt en vaak incidenteel, waardoor relevante thema's minder worden beïnvloed.

Gezamenlijk dragen deze factoren bij aan beperkte grip op de eigen strategische agenda.

4.6.3 Wat betekent dit

De strategische kansen liggen bij de hefboomgremia en Nederlandse hubs die interoperabiliteit, standaardisatie en kennisdeling combineren. Tegelijk blijven versnippering, lage intensiteit en afhankelijkheid van enkele knooppunten de belangrijkste risico's. Zonder gerichte versterking dreigt agendavolging in plaats van agenda-vorming.

5 Conclusie en aanbevelingen

Nederlandse publieke organisaties zijn op veel fronten actief binnen Europese digitaliseringsthema's. Dit onderzoek, gebaseerd op een combinatie van netwerkdata en kwalitatieve input uit enquête en interviews, schetst een eerste samenhangend beeld van die positie. Het laat zien dat Nederland breed aanwezig is in Europese gremia, maar dat deze aanwezigheid gefragmenteerd en relatief oppervlakkig is. Daardoor blijven kansen voor strategische invloed, coördinatie en kennisdeling mogelijk onbenut.

Eerst vatten we onze belangrijkste conclusies samen (sectie 5.1). Daarna doen we aantal aanbevelingen op basis van die conclusies (sectie 5.2) en, tot slot, gaan we in op relevant vervolgonderzoek (sectie 5.3).

5.1 Conclusie

5.1.1 Fragmentatie en beperkt overzicht

De betrokkenheid van Nederlandse publieke partijen bij Europese organen en samenwerkingsverbanden is omvangrijk, maar mist samenhang. Zowel tussen departementen als binnen sectoren zoals mobiliteit en gezondheidszorg functioneren actoren grotendeels los van elkaar. Een landelijk overzicht van gremia, rollen en activiteiten ontbreekt, waardoor doublures ontstaan en leerervaringen beperkt worden gedeeld. Respondenten typeren het samenspel als "ieder voor zich".

De analyse van de netwerken rondom het EU Datanetwerk (EUDN) en het Netwerk van Datastelsels (NvDS), bevestigt dit beeld: samenwerking concentreert zich rond enkele centrale knooppunten, terwijl thematische clusters grotendeels geïsoleerd blijven. Dit wijst op een versnipperde representatie zonder duidelijke nationale rode draad.

5.1.2 Lage samenwerkingsintensiteit en beperkte invloed

Hoewel een meerderheid van de respondenten hun organisatie als "EU-volwassen" inschat, blijkt die volwassenheid slechts beperkt tot uiting te komen in de praktijk. Ongeveer twee derde van de connecties tussen Nederlandse organisaties en Europese gremia blijkt incidenteel, terwijl slechts een klein deel intensieve samenwerking kent. Waar nauwere verbindingen wél bestaan, bijvoorbeeld rond het Centre of Excellence for Data Sharing and Cloud (CoE-DSC) en het Ministerie van Economische Zaken, tonen zij het potentieel van structurele samenwerking. De huidige dominantie van losse en ad-hoc contacten beperkt echter aannemelijk het gezamenlijke vermogen om Europese kaders, standaarden en governance-processen consistent te beïnvloeden.

5.1.3 Structurele belemmeringen

Achter die beperkte intensiteit gaan structurele oorzaken schuil. Capaciteitstekort wordt breed genoemd, niet alleen qua personele inzet maar ook qua specialistische kennis en continuïteit. De afhankelijkheid van externe adviseurs leidt tot verlies van institutioneel geheugen en versnippering van expertise. Daarnaast ontbreekt een nationaal coördinatiekader dat richting en prioritering biedt. Interviews tonen dat deze factoren elkaar versterken: beperkte capaciteit bemoeilijkt coördinatie, en gebrek aan regie maakt structurele inzet minder aantrekkelijk. Daardoor blijft de Nederlandse bijdrage reactief in plaats van agenderend.

5.1.4 Behoefte aan regie, kennisopbouw en ondersteuning

De meerderheid van de betrokken organisaties vraagt om meer overzicht, gezamenlijke strategische sturing en praktische ondersteuning. Dat betreft enerzijds structurele coördinatie–een integraal overzicht van gremia, rollen en lopende activiteiten–en anderzijds instrumentele hulp, zoals impactanalyses van Europese regelgeving, technische training, vroegsignalering van consultaties, en een centraal informatiepunt of helpdesk. De breed gedeelde wens voor dit type ondersteuning benadrukt dat veel organisaties bereid zijn om een actievere Europese rol te spelen, mits de randvoorwaarden op nationaal niveau beter worden georganiseerd.

5.1.5 Strategische kansen en risico’s

Nederland beschikt over stevige uitgangsposities. Organisaties als het programma Realisatie IBDS (EUDN/NvDS), CoE-DSC, FS en Geonovum fungeren als krachtige kennis- en samenwerkingshubs die als katalysator kunnen dienen voor een bredere Europese invloed. Tegelijkertijd toont de analyse dat de aanwezigheid van grote internationale technologiebedrijven in gremia zoals JTC 13 en JTC 21 groeiende invloed heeft op Europese standaardisatie. Zonder gezamenlijke strategische tegenkracht kan dit leiden tot versmalling van de Nederlandse beleidsruimte en een verschuiving van de agenda naar private commerciële belangen.

5.2 Aanbevelingen op basis van deze conclusies

Deze bevindingen maken duidelijk dat versterking van Nederlandse invloed in het Europese digitaliseringsbeleid niet alleen vraagt om meer aanwezigheid, maar vooral om betere afstemming, structurele regie en gerichte capaciteitsopbouw. Een samenhangend nationaal sturingsmodel waarin overzicht, kennisdeling en strategische prioritering worden verankerd is essentieel om de Nederlandse stem in Europa krachtig en effectief te houden. De volgende sectie vertaalt deze inzichten in concrete beleidsaanbevelingen voor versterking van samenwerking en strategische positionering binnen het digitale ecosysteem.

5.2.1 Strategische aanbevelingen

Om de Nederlandse positie te versterken, zijn tenminste drie onderling samenhangende strategische richtingen van belang. Deze sluiten aan bij de prioriteiten van de Nationale Digitaliseringsstrategie (NDS), waaronder interoperabiliteit, publieke waarden en Europese positionering.

5.2.1.1 Naar een nationale coördinatiefunctie

Een eerste prioriteit is het verankeren van een structurele regiefunctie die versnippering tegengaat en strategische sturing borgt. Effectieve regie hoeft niet via een nieuw orgaan te worden ingericht, maar kan worden opgebouwd op basis van bestaande netwerken, met name het Europese Datanetwerk (EUDN) en het Netwerk van Datastelsels (NvDS). Door deze netwerken te versterken tot een gezamenlijke coördinatiefunctie kan overzicht worden geboden over gremia, prioriteiten en consultaties, en kan een consistent Nederlands geluid worden bevorderd in Europese besluitvorming.

Deze functie zou een brug moeten slaan tussen generieke beleidsdoelstellingen en sectorale initiatieven, zodat expertise uit domeinen als gezondheidszorg, mobiliteit en data-infrastructuur beter wordt benut. Een gelaagde rolverdeling ligt hierbij voor de hand: beleidsdepartementen zoals Min. BZK en Min. EZ verantwoordelijk voor strategische richting en governance; netwerken als EUDN en NvDS voor afstemming en kennisdeling; en sectorale hubs zoals CoE-DSC, BDI, DMI, Het Normo, Health-RI etc. voor de technologische vertaalslag. Een dergelijke inrichting versterkt niet alleen de interne samenhang, maar positioneert Nederland beter binnen Europese kaders voor interoperabiliteit en data-governance.

5.2.1.2 Ontwikkelen van een dynamisch overzichtsplatform

Een tweede richting betreft het wegnemen van een structureel informatieprobleem: het gebrek aan overzicht. Respondenten benadrukken dat onduidelijkheid over wie waar actief is tot inefficiënties leidt en kansen voor samenwerking belemmert. Een dynamisch, publiek toegankelijk overzichtsplatform kan daarin voorzien. Zo'n instrument moet actuele informatie bieden over relevante gremia, Nederlandse vertegenwoordiging, lopende consultaties en nieuwe Europese initiatieven. Daarmee wordt vroegtijdige betrokkenheid bij Europese processen mogelijk en ontstaat transparantie in verantwoordelijkheden.
Het platform kan tevens fungeren als strategisch hulpmiddel voor planning, prioritering en kennisdeling. Door beheer en actualisatie onder te brengen bij bestaande netwerken zoals EUDN en NvDS, ontstaat een infrastructuur die bijdraagt aan beleidsconsistentie zonder nieuwe institutionele lagen te creëren. Zo wordt de informatiepositie van Nederland versterkt.

5.2.1.3 Versterken van strategische coalities

Ten derde vraagt de Nederlandse inzet om sterkere coalities die kennis, legitimiteit en invloed combineren. Verschillende nationale hubs, waaronder CoE-DSC, FS en Geonovum, beschikken reeds over stevige Europese netwerken en geloofwaardige posities. Door samenwerking te bundelen rond thema's waar Nederland traditioneel sterk in is, zoals open standaarden, federatief datadelen en interoperabiliteit, kan gezamenlijke invloed op Europese standaarden en kaders substantieel worden vergroot. Het benutten van bestaande voorbeelden, zoals de INSPIRE-aanpak of pilots binnen SIMPL Testbed en Gaia-X, kan dienen als katalysator voor kennisdeling en opschaling. Gezamenlijke agendering en gecoördineerde consultatiereacties versterken bovendien de herkenbaarheid van de Nederlandse inbreng, wat consistentie in Europese besluitvorming vergroot.

5.2.1.4 Samenvattend

De voorgestelde richtingen vragen om nauwe samenwerking tussen beleid, netwerkorganisaties en uitvoeringspraktijk. Door regie te verankeren, overzicht te creëren en coalities te versterken, kan Nederland de eigen Europese positie niet alleen behouden, maar ook doelgericht uitbreiden. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan de ambities van de

Nationale Digitaliseringsstrategie (NDS): een wendbaar, samenhangend en invloedrijk Nederland in het Europese digitaliseringslandschap, waar publieke waarden, interoperabiliteit en autonomie duurzaam zijn geborgd.

5.2.2 Operationele aanbevelingen

De strategische richting kan alleen effect sorteren als ook de basis op orde is. Structurele capaciteitsopbouw, kennisdeling en monitoring vormen de basis voor een samenhangende en proactieve Nederlandse inzet in Europa. De volgende twee operationele richtingen vormen randvoorwaarden voor een consistente en wendbare uitvoering.

5.2.2.1 Capaciteitsopbouw en kennisdeling

Een terugkerend knelpunt is het tekort aan expertise en continuïteit binnen publieke organisaties. Veel respondenten signaleren dat kennisverlies optreedt door afhankelijkheid van externe adviseurs en beperkte doorstroom van Europese ervaring. Gericht investeren in capaciteitsopbouw is daarom cruciaal om de Nederlandse positie duurzaam te versterken.

Aanbevolen wordt om periodieke kennis- en strategische sessies te organiseren over EU-kaders zoals de Data Act en de Interoperable Europe Act, waarin publieke organisaties ervaringen delen en gezamenlijke standpunten ontwikkelen, zoals nu al met succes gebeurt binnen bijvoorbeeld het EUDN maar ook CoE-DSC. Daarnaast dienen technische trainingen over Europese standaarden en governance-modellen structureel onderdeel te worden van personeelsontwikkeling.

Deze activiteiten kunnen worden ingebed in bestaande netwerken, waarbij het EUDN en het NvDS de coördinatie en kennisuitwisseling ondersteunen, en hubs zoals CoE-DSC, Basis Data Infrastructuur (BDI), Dutch Metropolitan Innovations Ecosysteem (DMI), Het Normo, Health-RI etc. optreden als praktijkgerichte leeromgevingen. Zo wordt kennis structureel gedeeld en geborgd, en kunnen beleidsdoelen uit de NDS worden vertaald naar concrete uitvoeringscapaciteit.

5.2.2.2 Monitoring en lerende sturing

Om de samenhang tussen initiatieven te behouden en regie te borgen, is transparante monitoring onmisbaar. Het ontbreken van overzicht maakt het momenteel moeilijk om voortgang, effect en investeringen te evalueren. Heldere kritieke prestatie indicatoren kunnen dit ondervangen door samenwerking en Europese invloed systematisch te volgen en te versterken. Kernindicatoren zouden betrekking moeten hebben op drie dimensies: de mate van Nederlandse vertegenwoordiging in Europese gremia, de intensiteit van samenwerking (structureel of incidenteel) en de gezamenlijke bijdrage aan consultaties of standaardisatieactiviteiten. Dezelfde informatie kan vervolgens dienen voor investeringsbeslissingen en beleidsafstemming.

De gegevensverzameling en terugkoppeling kunnen plaatsvinden via bestaande coördinatie-netwerken zoals EUDN en NvDS, terwijl het bredere IBDS-programma de koppeling met bredere NDS-doelen bewaakt. Monitoring wordt zo niet enkel een verantwoordingstool, maar onderdeel van een lerende beleidspraktijk waarin koers en prioriteiten adaptief worden bijgesteld.

5.2.2.3 Samenvattend

Capaciteitsopbouw, kennisdeling en monitoring zijn daarmee geen uitvoeringsdetails, maar voorwaarden voor strategische effectiviteit. Door deze elementen te verankeren binnen bestaande netwerken ontstaat een sterke infrastructuur voor kennis, samenwerking en sturing. Zo kan Nederland consistent, kundig en met voldoende gewicht deelnemen aan de Europese digitaliseringsagenda - in lijn met de ambities van de Nationale Digitaliseringsstrategie voor interoperabiliteit, publieke waarden en digitale autonomie.

5.3 Tot slot: Beperkingen huidige onderzoek en vervolgonderzoek

Dit onderzoek biedt een eerste samenhangend beeld van de positie van Nederlandse publieke organisaties binnen Europese digitaliseringsagenda's. Tegelijkertijd kent het inherente beperkingen die richting geven aan waar verdere verdieping nodig is. Deze beperkingen moeten niet enkel als tekortkomingen worden gezien, maar vooral als aanwijzingen voor waar nieuwe kennis en samenwerking nodig zijn om beleid en uitvoering te versterken.

5.3.1 Beperkingen van het huidige onderzoek

De analyses schetsen een momentopname van de situatie eind 2025. Europese gremia en samenwerkingsverbanden ontwikkelen zich snel, waardoor recente verschuivingen of nieuwe initiatieven niet binnen de scope vielen. Bovendien richtte dit onderzoek zich primair op publieke organisaties en gremia rondom digitalisering en datadelen. Private actoren zoals grote technologiebedrijven bleven grotendeels buiten beschouwing, terwijl hun invloed op Europese besluitvorming substantieel is.

De verzamelde data laten eveneens enkele grenzen zien. De enquête, met een respons van 42 %, geeft een waardevol maar mogelijk niet volledig representatief beeld, aangezien respondenten vooral afkomstig zijn uit bestaande netwerken als het EU Datanetwerk (EUDN) en het Netwerk van Datastelsels (NvDS). Interviews met sleutelspelers boden verdieping, maar kunnen niet als representatief gelden voor alle beleidsdomeinen. Daarnaast kon de interne dynamiek binnen grote organisaties slechts gedeeltelijk worden gevalideerd, waardoor bepaalde verbindingen mogelijk buiten beeld zijn gebleven.

Ten slotte lag de nadruk op de beschrijving van relaties en contactintensiteit, niet op het meten van causale effecten. De resultaten tonen dus waar samenwerking plaatsvindt, maar nog niet hoe effectief die samenwerking bijdraagt aan strategische invloed binnen Europa.

5.3.2 Implicaties en vervolgrichting

De bevindingen moeten daarom als indicatief worden gezien: ze vormen een basis voor inzicht, maar geen volledig beeld van de Nederlandse invloed. Voor beleidsvorming en strategische sturing is nader onderzoek nodig naar de plekken waar daadwerkelijke impact ontstaat, welke mechanismen effectieve beïnvloeding mogelijk maken, en hoe nationale coördinatie verder kan worden versterkt. Belangrijke richtingen voor vervolgonderzoek betreffen:

- Effectiviteit van deelname: in welke gremia leveren Nederlandse vertegenwoordigers aantoonbare impact op standaarden, interoperabiliteit en governance?

- Internationale dynamiek: hoe beïnvloedt de groeiende rol van grote technologiebedrijven de besluitvorming in gremia als JTC 13 en JTC 21, en welke strategische tegenkracht is wenselijk?
- Governance en capaciteit: hoe kunnen bestaande netwerken zoals EUDN en NvDS nog beter fungeren als coördinatieknooppunten, en welke expertise is structureel nodig om continuïteit te waarborgen?
- Vooruitblik op nieuwe kaders: hoe kan Nederland anticiperen op de implementatie van de Data Act en de Interoperable Europe Act?

5.3.3 Aanpak en organisatie

Een gelaagde aanpak ligt voor de hand, waarin beleidsmakers, kennisorganisaties en uitvoeringsnetwerken nauwer samenwerken. Breder veldonderzoek waarbij publieke en private actoren gezamenlijk worden betrokken kan helpen om invloed patronen en informele mechanismen beter te begrijpen. De combinatie van kwantitatieve netwerkdata en kwalitatieve verdieping, aangevuld met Europese benchmarks, biedt hierbij de meest waardevolle insteek.

Het is wenselijk dat het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, samen met het programma IBDS en kennispartners zoals TNO en universiteiten, het initiatief neemt om dit vervolgonderzoek te coördineren. Verdere verdieping is nodig om te leren waar Nederland effectief invloed kan uitoefenen en hoe die invloed kan worden vergroot door betere regie, kennisdeling en coalitievorming. Alleen met die kennis kan Nederland zijn strategische positie binnen de Europese digitaliseringsagenda duurzaam versterken.

Dankwoord

Wij bedanken Timo Bravo Rebolledo, Ronald Slomp, en Theo van den Brink voor hun begeleiding en verbinding namens team Realisatie IBDS. Daarnaast bedanken wij de enquête-respondenten voor het voorzien van cruciale informatie voor de verkennende aspecten van onderzoek. Ten slotte onze dank aan de deelnemers aan onze verdiepende interviews.

Bijlage A

Methode

In deze bijlage wordt de onderzoeksmethode in meer detail beschreven:
- Enquête (A.1)
- Interviews (A.2)
- Data-analyse (A.3)

A.1 Enquête

Voor de dataverzameling is een enquête uitgezet naar 72 contactpersonen in het EU Datanetwerk (EUDN) en het Netwerk van Datastelsels (NvDS) tussen 10 oktober 2025 en 6 november 2025. Er zijn 37 responsen namens 32 organisaties, wat neerkomt op een responsratio van 42 % (zie Tabel A.1). Van 5 organisaties zijn er meerdere antwoorden van verschillende personen, deze hebben wij gehouden omdat deze aanvullende perspectieven bieden. Daarnaast zijn er 5 responsen van organisaties buiten het EUDN of NvDS: Deltares, Koninklijke Bibliotheek, de provincies Gelderland en Zuid-Holland, en één bedrijf. Dit komt mogelijk doordat de enquête is doorgestuurd naar verwante organisaties.

Tabel A.1: Respons op 6 november 2025 (op basis van de ledenlijsten die bij ons bekend zijn)

	Ingevuld	Niet ingevuld	Totaal
Enkel EUDN	14	26	40
EUDN en NvDS	10	5	15
Enkel NvDS	3	12	15
Overige organisaties	5	2	7
Totaal	32	45	77

A.2 Interviews

Verdiepende interviews zijn gehouden tussen 6 november 2025 en 1 december met EU-verantwoordelijke in Nederlandse organisaties, die betrokken zijn bij Europese digitaliseringsinitiatieven (o.a. data spaces, federatief datadelen). Het doel van de interviews was om diepgaander zicht krijgen op de verbindingen tussen Nederlandse publieke organisaties en Europese ontwikkelingen op het gebied van digitalisering (zoals datadelen, interoperabiliteit, en standaarden). Wij vroegen daarbij naar ervaringen met Europese initiatieven, samenwerking en beïnvloeding, en de verwachte impact op Nederland.

De geïnterviewden zijn werkzaam bij Forum Standaardisatie (FS), CoE-DSC, Geonovum, NDW, en Min. VRO, en zijn geselecteerd aan de hand van *purposive sampling*, waarbij doelbewust organisaties zijn benaderd die een (domein-specifieke) actieve EU-hub rol spelen. Deze organisaties zijn geselecteerd op basis van het netwerk van de auteurs en – om de 'bias' van nabijheid te verminderen – enquêterespondenten die en toestemming gaven om verder contact op te nemen.

In totaal vonden er 5 online interviews van ca. één uur plaats, en zijn er bij 2 daarvan meerdere betrokkenen binnen een organisatie samen geïnterviewd. De interviews waren semi-gestructureerd, met vragen rondom de thema's: betrokkenheid bij Europese initiatieven, Europese beïnvloeding, samenwerking rond datadelen en visie op de impact voor Nederland. Er is gebruik gemaakt van automatische transcriptiesoftware in Microsoft Teams, na expliciete toestemming van de geïnterviewden. Na de interviews zijn gespreksverslagen opgesteld aan de hand van de transcriptie en notities, en ter controle naar de geïnterviewden gestuurd.

A.3 Data-analyse

Voor de data-analyse is een tabel opgesteld met een rij per organisatie en een kolom per gremium, waarin per cel alleen een beschrijving en eventuele link naar een bron is geplaatst wanneer deze relatie via bureau-onderzoek is gevonden of wanneer enquêterespondenten namens een organisatie hebben aangegeven dat deze een samenwerking heeft met dat gremium.

A.3.1 Datavoorbereiding enquêteresultaten

In de datavoorbereiding zijn de enquêteresultaten als volgt bewerkt:

- Verwijderen responsen waarin geen toestemming is gegeven om deze te analyseren (7)
- 1 respons was van een bedrijf, deze is weggelaten omdat dit onderzoek is gefocust op de publieke sector
- Bij 2 responsen is het type organisatie aangescherpt ten behoeve van de analyse: Deltares is geclassificeerd als 'kennisinstelling', Min. Fin is gecategoriseerd als 'Ministerie'

Ten behoeve van de analyse zijn de antwoorden in de enquête gecodeerd als ordinale variabele, waarbij er een ordening van laag naar hoog is, maar geen exacte schaal (zie Tabel A.2).

Tabel A.2: De codering van de antwoorden over de intensiteit van het contact met Europese gremia

Numerieke waarde	Intensiteit	Beschrijving in de enquête
0	Geen contact	Geen contactmomenten of samenwerking
1	Sporadisch contact	Incidenteel contact, 1–2 keer per jaar
2	Regelmatig contact	Enige regelmaat, bijvoorbeeld per kwartaal; informatief en verkennend
3	Structureel contact	Frequent contact, bijvoorbeeld maandelijks; inhoudelijke afstemming of samenwerking
4	Intensieve samenwerking	Zeer frequent contact, bijvoorbeeld wekelijks of vaker; gezamenlijke projecten, strategische afstemming, co-creatie

Naast het rapporteren van de antwoordfrequenties, hebben wij een netwerkanalyse uitgevoerd om inzicht te krijgen in de relaties tussen de organisaties en gremia. Daarvoor is in Python een netwerkgraaf gemaakt, waarbij elke organisatie en elk gremium een knoop wordt gerepresenteerd. Er is een verbinding geplaatst tussen een organisatie en een gremium wanneer deze organisatie aangeeft sporadisch contact (1), regelmatig contact (2), structureel contact (3), of intensieve samenwerkingen (4) te hebben.
Respondenten konden ook overige samenwerkingen beschrijven. Daarbij ontbrak voor 17 van de 36 samenwerkingen de intensiteit en hebben wij aangenomen dat het regelmatig contact betrof.

A.3.2 Netwerkanalyse

Voor de netwerkanalyse zijn de data uit het bureau-onderzoek en de enquête omgezet in een netwerkgraaf – een *knoop* voor elke organisatie en elk gremium.

- De resultaten van het bureau-onderzoek zijn in een *ongewogen* graaf (G1) geplaatst, dat wil zeggen dat de verbindingen geen specifieke waarde (weging) hebben.
- De enquêteresultaten zijn in een *gewogen* graaf (G2) geplaatst, waarbij de antwoorden (zie Tabel A.2) worden gebruikt als gewichten alleen *verbindingen* tussen knopen.
- Voor de analyse zijn de twee grafen ook gecombineerd in een gewogen graaf, zodat de waardes uit de enquête niet verloren gaan. Daarbij zijn de verbindingen uit graaf G1 de waarde 2 voor regelmatig contact gegeven.

De analyses die met deze grafen zijn uitgevoerd (o.a. clusteranalyse en centraliteitsanalyse) worden verder beschreven in Bijlage B.

A.4 Ondersteuning taalmodellen

Ter ondersteuning van de afname van de interviews, de analyses en het opstellen van de rapportage is gebruikgemaakt van een Generatieve AI-tool (Copilot, gebaseerd op GPT-5, versie december 2025). De uitvoer is handmatig gecontroleerd en waar nodig aangepast. De prompts zijn gedocumenteerd ten behoeve van herhaalbaarheid.

Bijlage B

Resultaten

In deze bijlage worden de resultaten van de data-analyses in meer detail beschreven:
- Enquêteresultaten (B.1)
- Additionele bevindingen uit de interviews (B.2)
- Overzicht dataset (B.3)
- Heatmap (B.4)
- Centraliteit (B.5)
- Clusters (B.6)
- Opbouw gremia per type organisatie (B.7)
- Rol buitenlandse organisaties (B.8)

B.1 Enquêteresultaten

Dit zijn de antwoorden op vragen uit de enquête rondom belemmeringen (Figuur B.1) en behoeftes (Figuur B.2).

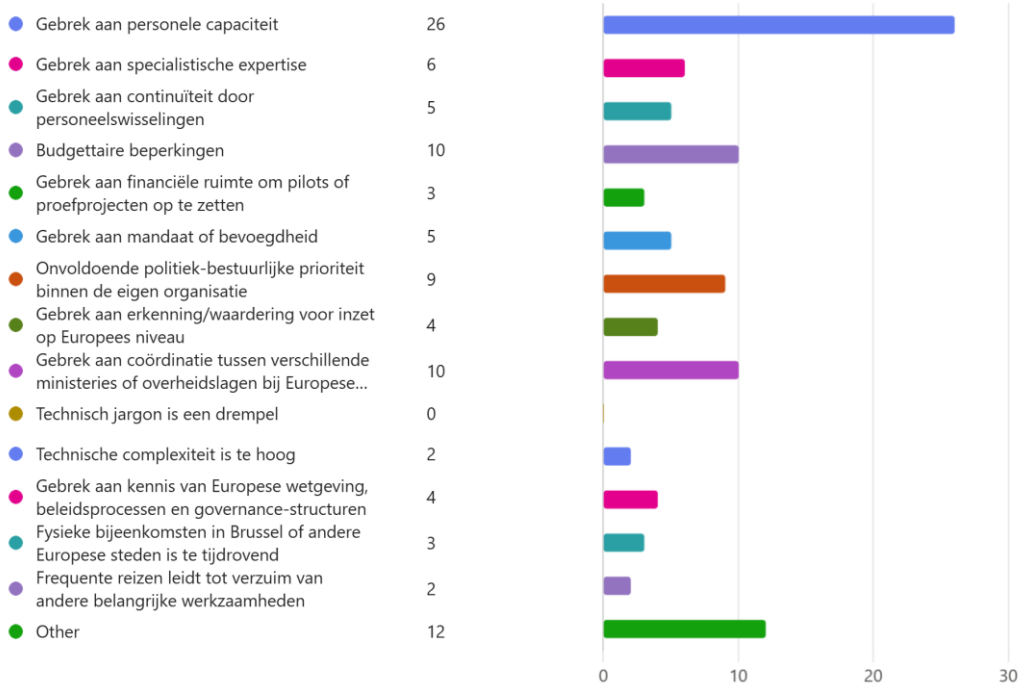

Figuur B.1: Antwoorden op de vraag “Welke praktische belemmeringen ervaart uw organisatie bij het (meer) actief deelnemen aan Europese netwerken en samenwerkingsverbanden?"

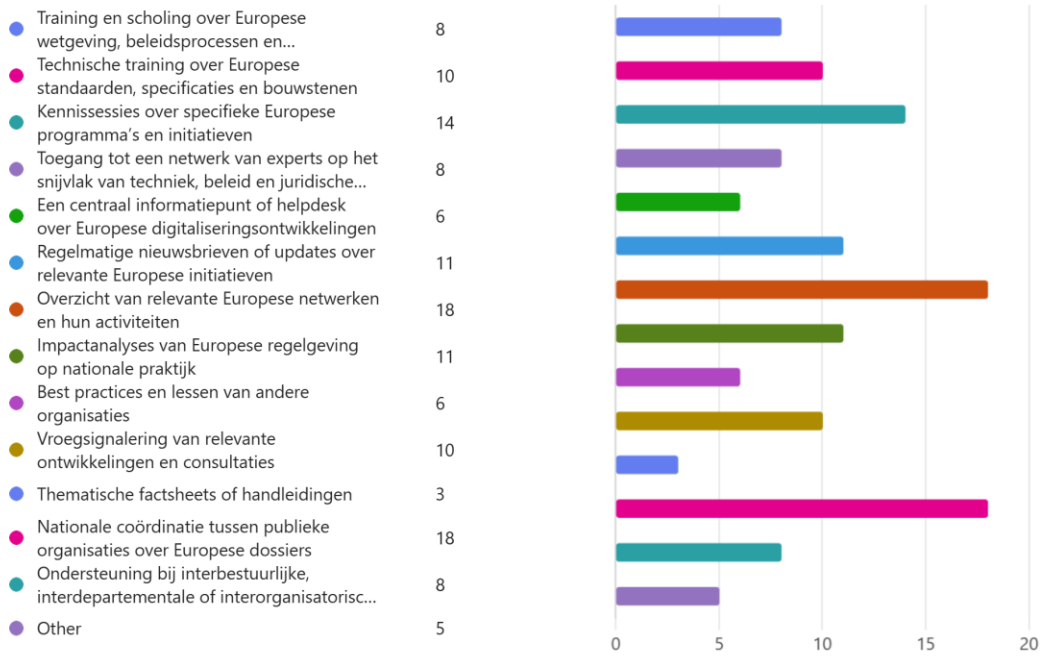

Figuur B.2: Antwoorden op de vraag "Welke ondersteuning heeft uw organisatie nodig om beter aan te sluiten bij de Europese digitale ambities?"

B.2 Additionele bevindingen uit de interviews

B.2.1 Vergelijking andere landen

Uit de interviews komt het beeld naar voren dat er geen enkel land op alle vlakken excelleert, maar dat verschillende landen specifieke sterke punten hebben waar Nederland van kan leren.

Coördinatie

Respondenten typeren Nederland als een land met een flexibele, niet-hiërarchische cultuur, wat ruimte geeft om snel te schakelen, maar dat er soms rugdekking ontbreekt om echt een vuist te maken. Frankrijk wordt gezien als formeel georganiseerd, wat zekerheid en macht oplevert. Denemarken illustreert volgens een geïnterviewde dat doorzettingsmacht bij Financiën verschil maakt.

Het beeld is dat Duitsland en Frankrijk sterke strategieën hebben en het voortouw nemen in digitale autonomie. Spanje wordt genoemd vanwege grote investeringen in sectoren zoals toerisme. Finland en Oostenrijk vallen op door hun actieve rol, ondanks hun beperkte omvang. Over Nederland klinkt dat innovatie wordt gestimuleerd, maar dat een grote visie en krachtige regie vanuit de overheid ontbreken.

"De Duitsers zijn veel sterker bezig met een echte strategie vanuit de federale overheid."

Implementatie

België wordt genoemd als voorbeeld op het gebied van interoperabiliteit, dankzij investeringen in wetenschap. Duitsland behandelt data spaces als een technische stack met EuroStack en Gaia-X, terwijl Zwitserland inzet op digitale soevereiniteit en hun eigen applicaties uitrolt. Dit wordt gecontrasteerd tegenover de Nederlandse implementatie van data spaces:

> *"Nederland ziet het als losse hype en loopt daardoor achter. Wij zien het als een enkelvoudig ding, waardoor we niet schalen. Wij doen gefedereerd, wat mooi is, maar technisch uitdagend."*

B.2.2 Overige aandachtspunten

De belangrijkste aandachtspunten van de geïnterviewden richting IBDS zijn om te zorgen voor een duidelijke visie en tactiek, meer coördinatie en afstemming, en het voorkomen van nieuwe silo's. Dit vraagt om een combinatie van standaardisatie, regelgeving en handhaving, aangevuld met praktische samenwerking zoals gezamenlijke consultatiereacties en een federatief model waarin partijen zich op hun sterke domein richten. IBDS kan daarnaast bewustzijn creëren over operationele prioriteiten en optreden als verbindende factor tussen strategie en uitvoering.

> *"Als ik kijk naar de diensten in de mobiliteit zien we nu toch echt gewoon de drie-eenheid: de standaardisatie, regelgeving en handhaving. Er wordt wel gestandaardiseerd, maar de regelgeving is niet strak genoeg om er voor te zorgen dat we nu toch 25 verschillende stekkers gaan krijgen."*

> *"Er moet een visie en tactiek komen, nu is het ieder voor zich. We hebben niemand die de strategie vertaald naar tactiek. We hebben geen coach die tijdens de wedstrijd aanwijzingen geeft."*

B.3 Overzicht dataset

De beschrijving van de organisaties en gremia in de verschillende datasets (Tabel B.1) en de verdeling van connecties uit de enquêteresultaten (Tabel B.2).

Tabel B.1: Per databron het aantal organisaties en het relatief aandeel (per type), gremia en connecties daartussen.

	Bureau-onderzoek	Enquête	Gecom-bineerd
Aantal organisaties	**247**	**29**	**252**
Ministeries	14	7	14
Agentschappen, ZBO's, uitvoeringsorganisaties	42	12	42
Gemeenten	5	2	5
Provincies	2	2	2
Kennisinstellingen	25	1	25
Belangen- en brancheorganisaties	24	2	24
Semi-overheid & PPS	16	3	16
Nederlands MKB	76	0	76
Internationaal MKB in NL	7	0	7

	Bureau-onderzoek	Enquête	Gecom-bineerd
Nederlandse grootbedrijven	23	0	23
Internationale grootbedrijven in NL	16	0	13
Aantal gremia	**37**	**77**	**82**
Aantal connecties	**391**	**676**	**1038**

Tabel B.2: Aantal verbindingen tussen organisaties en gremia per intensiteit (in de enquête-data)

Numerieke waarde	Intensiteit	Aantal connecties	Aandeel van totaal (%)
1	Sporadisch contact	449	66.4
2	Regelmatig contact	107	15.8
3	Structureel contact	77	11.4
4	Intensieve samenwerking	43	6.4

B.4 Heatmap

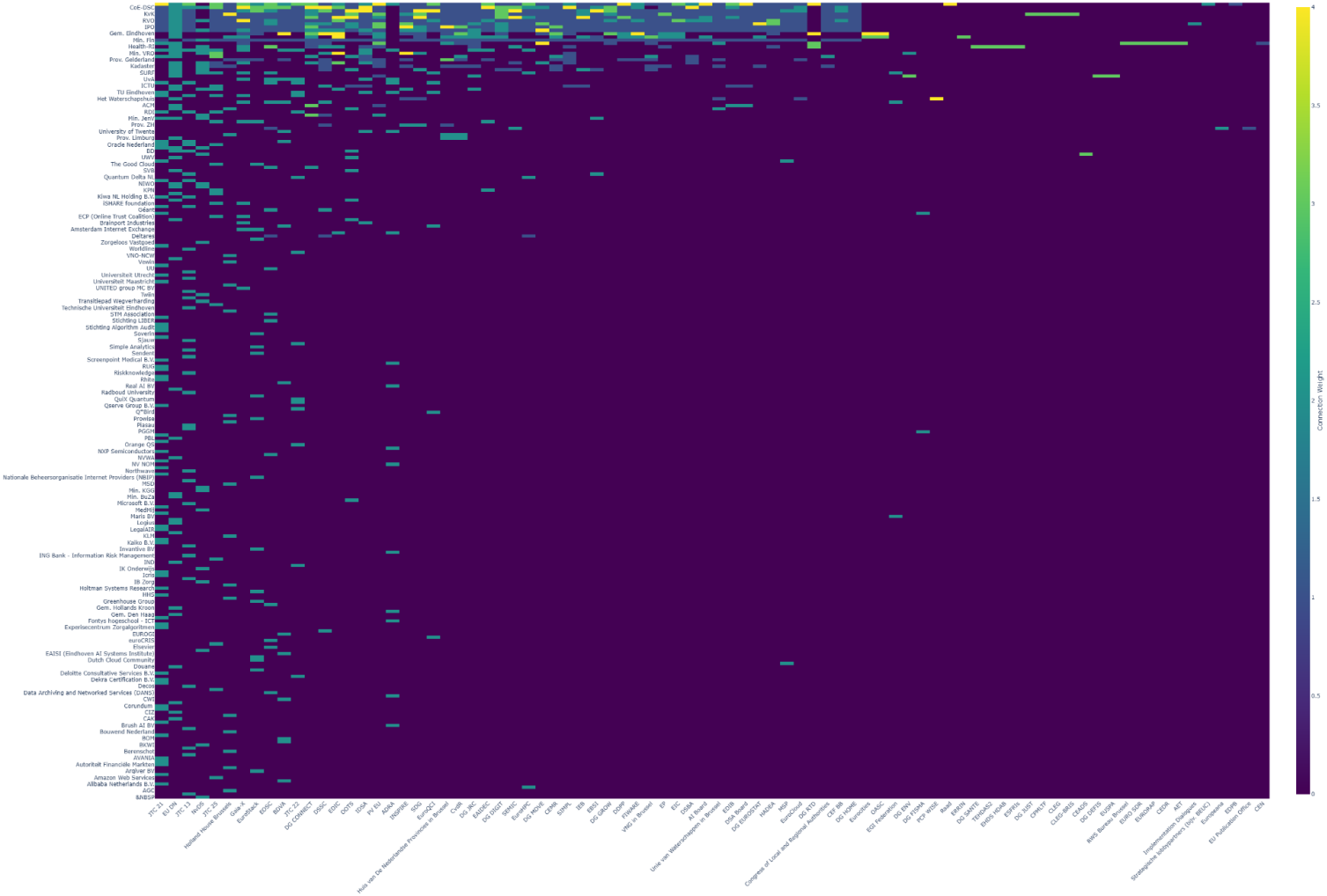

B.5 Centraliteit

Centraliteit verwijst naar hoe 'centraal' een knoop in een netwerk is en wordt doorgaans gemeten in de vorm van *betweenness* en *closeness*.

- Betweenness ('tussenheid') is hoe vaak een knoop (organisatie of gremium) op de kortste paden tussen andere knopen ligt als fractie van het totaal aantal paden dat door die knoop loopt. De 15 knopen met de hoogste betweenness waarde zijn weergegeven in Tabel B.1.
- Closeness ('nabijheid') is de gemiddelde afstand van de paden die door een knoop loopt. De 15 knopen met de hoogste betweenness waarde zijn weergegeven in Tabel B.2.

Deze waarden zijn berekend met de functies van de python package 'networkx'.

Tabel B.1: Top 15 knopen op basis van hun betweenness centraliteit in de data uit het bureau-onderzoek, de enquête, en de gecombineerde dataset

#	Bureau-onderzoek	Enquête	Gecombineerd
1	JTC 21 (0.377669)	Min. EZ (0.127926)	JTC 21 (0.302889)
2	EUDN (0.377176)	KvK (0.118335)	JTC 13 (0.158646)
3	TNO (0.231817)	RWS (0.112990)	EUDN (0.153291)
4	JTC 13 (0.185534)	Health-RI (0.078200)	Min. EZ (0.106833)
5	NvDS (0.125846)	PV EU (0.062524)	Holland House Brussels (0.094279)
6	Holland House Brussels (0.107225)	DSSC (0.052209)	EuroStack (0.090838)
7	EuroStack (0.100906)	CBS (0.044709)	NvDS (0.086953)
8	JTC 25 (0.094656)	IPO (0.044709)	KvK (0.078005)
9	EOSC (0.078587)	Min. BZK (0.044709)	EOSC (0.071800)
10	ADRA (0.073689)	Min. Fin (0.044709)	NDW (0.066812)
11	Rinis (0.068832)	NDW (0.044709)	RVO (0.066812)
12	JTC 22 (0.064689)	Rinis (0.044709)	CoE-DSC (0.065983)
13	TU Delft (0.062662)	RVO (0.044709)	CBS (0.059657)
14	Unie van Waterschappen (0.060751)	JRC (0.044621)	Min. Fin (0.057481)
15	BDVA (0.059667)	CoE-DSC (0.042862)	ADRA (0.056712)

Tabel B.2: Top 15 knopen op basis van hun closeness centraliteit in de data uit het bureau-onderzoek, de enquête, en de gecombineerde dataset

#	Bureau-onderzoek	Enquête	Gecombineerd
1	TNO (0.420091)	Min. EZ (0.574080)	Min. EZ (0.496942)
2	EUDN (0.396552)	KvK (0.567630)	NDW (0.496942)
3	JTC 21 (0.368984)	CBS (0.543216)	RVO (0.496942)
4	Min. EZ (0.353393)	IPO (0.543216)	CoE-DSC (0.495427)
5	Min. JenV (0.340321)	Min. BZK (0.543216)	KvK (0.482196)
6	VNG (0.340321)	Min. Fin (0.543216)	CBS (0.477941)

#	Bureau-onderzoek	Enquête	Gecombineerd
7	Min. VWS (0.338650)	NDW (0.543216)	IPO (0.476540)
8	JTC 25 (0.338235)	Rinis (0.543216)	Min. BZK (0.476540)
9	NvDS (0.334140)	RVO (0.543216)	Rinis (0.476540)
10	JTC 13 (0.334140)	CoE-DSC (0.537437)	Min. Fin (0.472384)
11	Min. BZK (0.328963)	PV EU (0.505190)	JTC 21 (0.415601)
12	TU Delft (0.328181)	DSSC (0.500189)	EUDN (0.407268)
13	Gaia-X (0.326241)	JRC (0.485760)	TNO (0.402228)
14	RWS (0.325856)	DG CONNECT (0.481134)	JTC 13 (0.381455)
15	EuroQCI (0.323185)	Gaia-X (0.472141)	Gaia-X (0.378788)

B.6 Clusters

Voor het detecteren van clusters in het netwerk gebruiken we het Louvain-algoritme. Dit algoritme werkt iteratief: eerst worden knopen toegewezen aan communities op basis van een verbetering van de modulariteit – een maatstaf die aangeeft hoe goed het netwerk is opgedeeld vergeleken met een willekeurige verdeling. Vervolgens worden deze communities geaggregeerd tot superknopen en het proces herhaalt zich. Het resultaat is een set van clusters waarbinnen knopen onderling sterk verbonden zijn, maar relatief zwak met andere clusters. Hiervoor is de 'community' package in Python gebruikt, met resolutie 0,8 en een vaste random seed van 889.

De modulariteit score is betrekkelijk laag, wat indiceert dat er niet een eenduidige set van clusters is (zie Tabel B.3). De lagere modulariteit bij het gebruik van alle data kan worden verklaard doordat de respondenten van de enquête, een subset van het netwerk, veel (informele) connecties hebben toegevoegd. Daardoor komen de verbanden uit de enquêteresultaten ook terug als een cluster.

Tabel B.3: Variaties van de dataset en het aantal clusters en de modulariteit

Dataset	Clusters	Modulariteit
Bureau-onderzoek	6	0,66
Bureau-onderzoek en alles uit de enquête	7	0,41
Bureau-onderzoek en alleen *regelmatig contact, structureel contact* of *intensieve samenwerking* uit de enquête	7	0,55
Bureau-onderzoek, en alleen *structureel contact* of *intensieve samenwerking* uit de enquête	8	0,61
Bureau-onderzoek, en alleen *intensieve samenwerking* uit de enquête	7	0,64

B.7 Opbouw gremia per type organisatie

Deze diagrammen tonen uit wat voor type organisaties de Nederlandse aanwezigheid bij Europese gremia is opgebouwd. Overheden staan aan de linkerkant, semi-overheid en kennisinstellingen in het midden, en bedrijven rechts. De opbouw voor de gremia uit dit

onderzoek (Figuur B.1) en het verschil tussen het gremium en het gemiddelde per type organisatie (Figuur B.2). De gemiddelden staan in Tabel 4.1.

De diagrammen tonen dat dat de meeste bedrijven en kennisinstellingen vooral in een klein deel van de gremia zitten, en dat een relatief kleine set publieke organisaties in veel gremia deelneemt:

- De **Rijksoverheid** is sterk betrokken bij de internationale gremia, in de hoedanigheid van ministeries, agentschappen, ZBO's, of uitvoeringsorganisaties. Dit loopt op tot gezamenlijk 83 % van de connecties. Daarnaast is zij in principe sterk vertegenwoordigd t.o.v. het gemiddelde in de meeste gremia. Met name in EUDN, OOTS, EDIB, IEB, DSA Board. Wel is deze groep relatief ondervertegenwoordigd in ADRA.
- Bij **decentrale overheden en belangen- en brancheorganisaties** zijn geen extreme afwijkingen in de vertegenwoordiging. Wel zijn er enkele uitschieters die vooral zichtbaar zijn in domein-specifieke samenwerkingen. Zo nemen provincies deel aan het HNP, het Comité van de Regio's, INSPIRE en CLRA. Andere koepelorganisaties zijn het sterkst vertegenwoordigd in EOSC en MSP, terwijl gemeenten zich vooral profileren binnen FIWARE (smart cities). Opvallend is dat koepels juist ondervertegenwoordigd zijn in ADRA.
- **Kennisinstellingen** zijn bovenmatig actief in gremia zoals IDSA en BDVA. Een opvallende uitschieter is hun deelname aan ADRA, waar zij bovengemiddeld vertegenwoordigd zijn.
- **Semi-overheden en publiek-private samenwerkingen** vertonen een lichte bovengemiddelde afwijking in gremia zoals Gaia-X, EuroQCI, EuroHPC, SEMIC en EDIC.
- Het Nederlandse **bedrijfsleven** is met name bovengemiddeld vertegenwoordigd in specifieke gremia. Grote bedrijven nemen deel aan JTC 13, JTC 25 en Holland House, terwijl het MKB vooral zichtbaar is in JTC 21 en EuroStack.

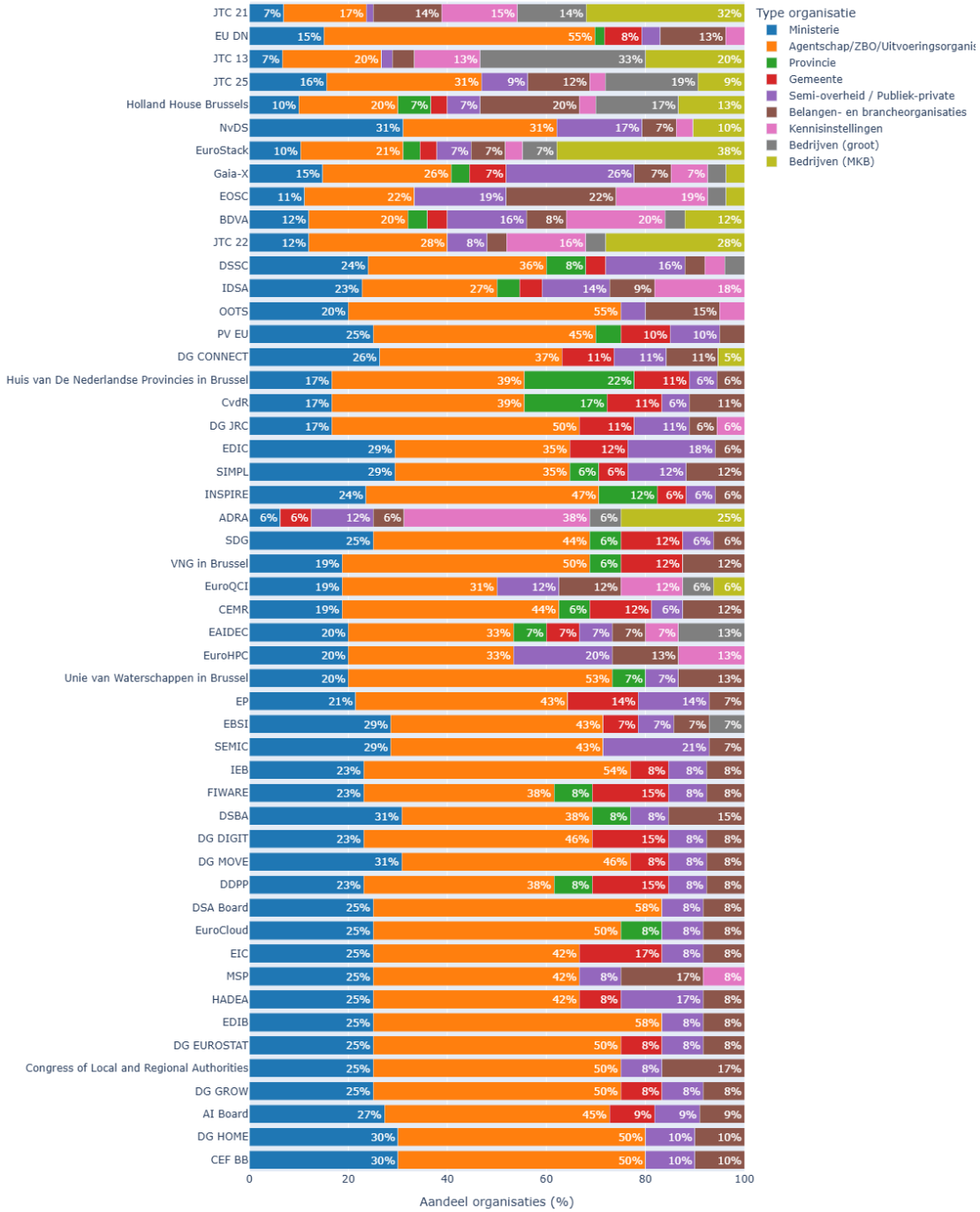

Figuur B.1: Opbouw per type organisatie in het Nederlandse aandeel van internationale gremia (gesorteerd op aantal connecties, minimaal 10 connecties of hoger)

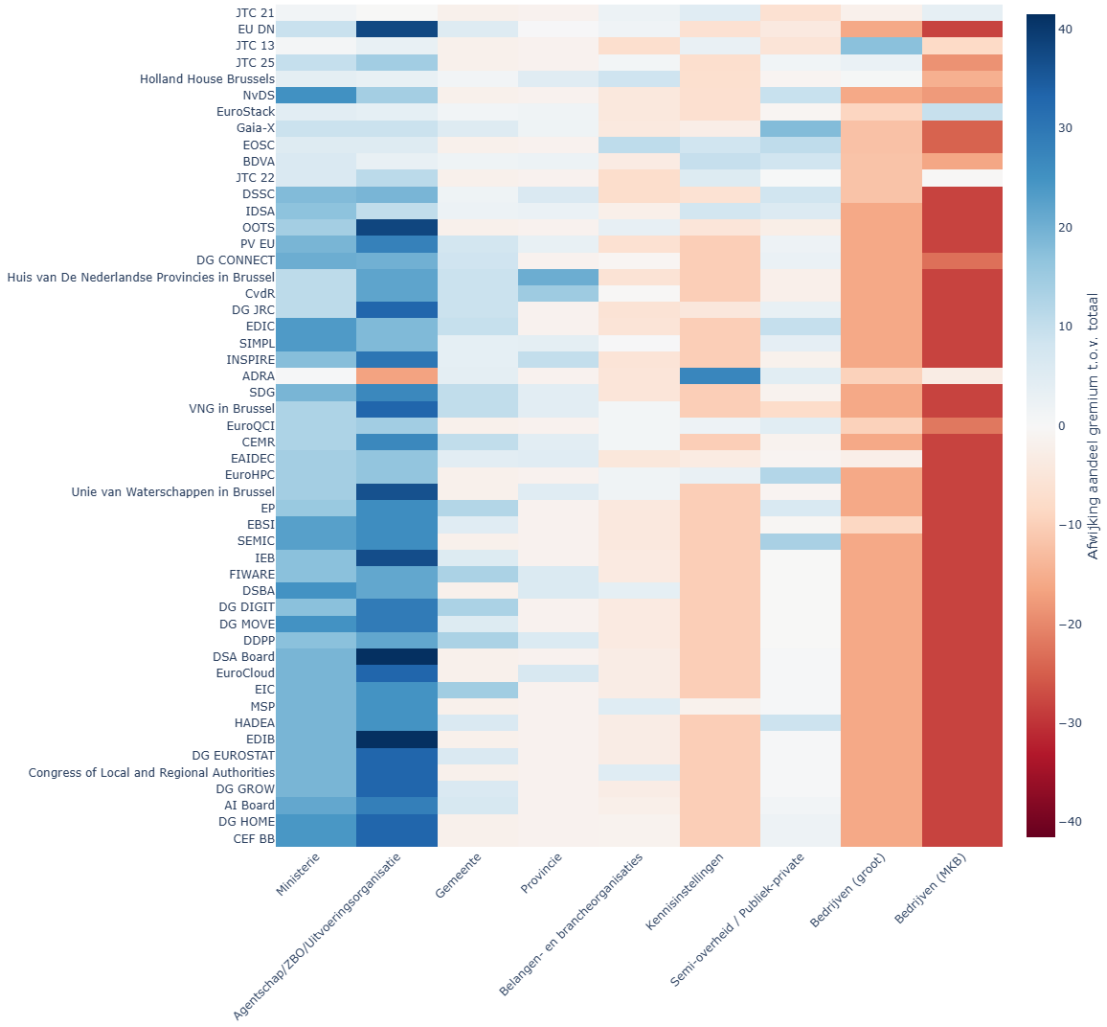

Figuur B.2: Afwijking van het gemiddelde aandeel per organisatietype (horizontale as) per gremium (verticale as)

B.8 Rollen organisaties

In de analyse hebben wij ook aandacht besteed aan de rollen die Nederlandse (Bijlage B.8.1) en buitenlandse organisaties (Bijlage B.8.2) spelen in de gremia.

B.8.1 Rollen Nederlandse organisaties

Voor de analyse van typen rollen in Europese gremia, maken we een onderscheid tussen twee assen:

1. Afstand van de Europese agenda: Van een meer adviserende rol (kennis en analyse) tot een meer sturende rol (keuzes en strategie).
2. Aard van het werk: Van een meer overleggende rol (denken en praten) of een meer uitvoerende rol (doen en maken).

We zien een grote variatie in rollen waarin Nederlandse organisaties actief zijn:

1. Adviserend en overleggende gremia

Nederlandse organisaties spelen een belangrijke rol in gremia die gericht zijn op kennisdeling, input, en overleg. Bij OOTS nemen enkele organisaties deel aan klankbordgroepen (21 %), alhoewel een groter deel actief is in stuurgroepen (79 %). Een ander voorbeeld is het Strategic Stakeholder Forum van het DSSC.

Met name bij de EC wordt deze rol gespeeld. Bij EuroHPC neemt Quantum Delta NL deel aan de Research & Innovation Advisory Group (RIAG). In de multi-stakeholder platform (MSP) adviesgroep van een EC-initiatief rond ICT-standaardisatie, zijn er Nederlandse permanente vertegenwoordigers namens Min. EZ en BZK. Daarnaast nemen Nederlandse partijen deel aan diverse expertgroepen van de EC, zoals voor de Financial Data Space (op persoonlijke titel) en Data Space Cultural Heritage. In de 'Implementation Dialogues' van de EC worden regelmatig Nederlandse experts uitgenodigd, bijvoorbeeld bij sessies over data policy (CBS, Innopay, Elastic NV), digitale consumentenbescherming (ACM, Booking.com), milieueffectrapportages (Commissie m.e.r.) en EU Taxonomy (EUR).

Naast deze gremia zijn Nederlandse organisaties vaak regulier lid van internationale associaties. Doorgaans waarbij de lidmaatschapsvorm afhankelijk is van de bijdrage. Voorbeelden zijn Holland House Brussels (waar 89 % business member is), Adra (industry members 53 %, research members 40%, associate members 7 %), BDVA (full members 46 %, members 54 %) en Gaia-X. Deze lidmaatschappen bieden toegang tot netwerken en kennisuitwisseling, maar hebben doorgaans een beperkte sturende rol.

2. Implementerende gremia

Nederlandse organisaties die kennisontwikkeling met actieve uitvoering combineren, spelen een belangrijke rol in diverse samenwerkingsverbanden en consortia. Voorbeelden hiervan zijn consortia zoals PCP-WISE, ALT-EDIC en Citiverse EDIC, DSSC.
In Europese publiek-private partnerschappen, EuroQCI en EuroHPC, zien we ook Nederlandse consortia QCINed en het Nederlandse AI Factory-consortium.

EuroStack-ondersteuners spelen in mindere mate een rol: zij onderschrijven de EuroStack-whitepaper en de open brief aan de Europese Commissie om digitale autonomie te agenderen, maar Nederlandse organisaties hebben deze pas ondertekend nadat de brief was opgesteld[3].

3. Strategische stuurgremia

Organisaties die rollen vervullen in de richting en strategiebepaling binnen Europese en nationale initiatieven. Nederland is vertegenwoordigd via nationale partners en contactpunten in diverse boards: het Ministerie van BZK in het IEB-board, het Ministerie van EZ in het AI-board, en de ACM als Nederlands lid van het DSA-board.

Daarnaast fungeren enkele organisaties als Nationaal Contactpunt (NCP). RVO is NCP voor veel EU-zaken zoals subsidies. SURF voor de European Open Science Cloud (EOSC), terwijl IPO en VNG de decentrale overheden vertegenwoordigen in gremia zoals het Comité van de Regio's (CvdR) en de CLRA.

Ook in Europese associaties nemen Nederlandse organisaties bestuursposten in: binnen Adra zijn AIC4NL actief als bestuur, in BDVA bekleden Philips en TU/e bestuursfuncties, en binnen BDVA, IDSA, Adra, en Gaia-X is TNO ook vertegenwoordigd in het bestuur. Deze

[3] https://euro-stackletter.eu/wp-content/uploads/2025/09/Latest-Eurostack-Letter.pdf

gremia bepalen strategische kaders en zorgen voor Nederlandse inbreng in de ontwikkeling van Europese digitale ecosystemen.

4. Leidende gremia
Nederlandse organisaties spelen een prominente rol in Europese digitale ecosystemen door zowel strategische richting te geven als actief bij te dragen aan de realisatie van initiatieven. Zo heeft Nederland een sterke aanwezigheid in leidende gremia zoals BDVA, waar circa 46% van de Nederlandse deelnemers full member[4] is, en vervult TNO een sleutelpositie in standaardisering via het voorzitterschap van de plenaire vergadering van JTC 22 in het quantum-domein. Deze posities benadrukken de strategische betrokkenheid van Nederland. De rol is inhoudelijk én strategisch: het ontwerpen van architectuur voor federatieve structuren en data spaces, het inbrengen van ervaring uit Nederlandse implementaties, en het bevorderen van standaardisatie en interoperabiliteit. Dit gebeurt via Europese gremia zoals EDIC en internationale netwerken, waarbij Nederland soms het voortouw neemt door capaciteit en ideeën. Daarnaast wordt gewerkt aan wereldwijde afspraken met partners om globale interoperabiliteit te realiseren. De focus ligt op het verbinden van technische oplossingen met operationele realiteit en het voorkomen van vendor lock-in en hoge drempels.

B.8.2 Rollen buitenlandse organisaties

Omdat buitenlandse bedrijven een rol spelen in het Nederlandse landschap (bijvoorbeeld grote technologiebedrijven), hebben we gekeken of er verbanden van deze aard zichtbaar zijn. In veel Europese gremia zitten buitenlandse organisaties, inclusief bedrijven. Deze zijn niet meegenomen in de analyse omdat de focus ligt op Nederlandse organisaties en de gremia waar zij in zitten. Wel zijn er internationale (groot)bedrijven die via een Nederlandse B.V. opereren; deze hebben we in het netwerk gemarkeerd (zie Figuur B.3).

De meeste activiteit vindt plaats in de normcommissies van de NEN:

- Oracle neemt deel aan JTC 21, JTC 25 en JTC 13.
- In JTC 21 (AI en Big Data) zitten bijvoorbeeld EY, Deloitte, Alibaba, Bosch.
- In JTC 13 zitten Microsoft, Uber, Urenco, IBM, Worldline (Atos), en TÜV
- In JTC 25 zit Amazon Web Services

Daarnaast zit er een enkeling in bepaalde gremia:

- EOSC: Elsevier (RELX)
- DSSC: Eviden (Atos)
- Holland House Brussels: AGC

[4] Volwaardige leden hebben volledig stemrecht en kunnen worden verkozen tot lid van de raad van bestuur van de BDVA (https://bdva.eu/become-member/).

.

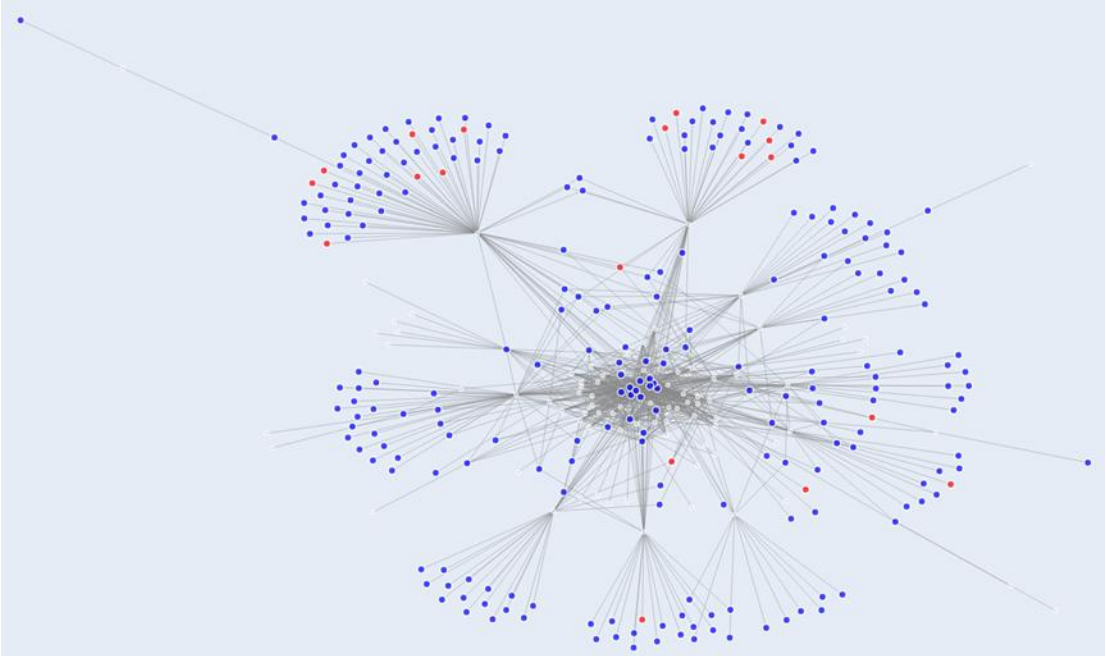

Figuur B.3: Het complete netwerk van organisaties en gremia. Buitenlandse bedrijven zijn rood gekleurd.

Bijlage C

Showcases

In deze sectie worden vijf concrete praktijkvoorbeelden uitgelicht die laten zien hoe Nederland invloed uitoefent in Europese initiatieven én waar kansen liggen voor betere afstemming en samenwerking[5]. Deze selectie van voorbeelden illustreert niet alleen de successen, maar ook de mechanismen die herhaalbaar kunnen zijn in andere domeinen. Ze geven inzicht in sleutelspelers, strategische keuzes en de kracht van federatieve samenwerking tussen generieke en sectorale initiatieven.

De selectie is bewust divers: van wetgevingsgedreven harmonisatie tot operationele pilots en governance-modellen. Elk vignette toont een ander type interventie en laat zien hoe Nederland zowel Europese ontwikkelingen naar binnen haalt als eigen expertise naar buiten brengt. Zoals een geïnterviewde treffend zei: *“We doen het uiteindelijk niet voor onszelf, maar voor het ecosysteem. Europa naar Nederland halen en Nederland naar Europa brengen.”*

- SIMPL Testbed (C.1): Proactieve voorbereiding – een hands-on aanpak om interoperabiliteit te testen voordat Europese verplichtingen ingaan.
- INSPIRE (C.2): Van compliance naar strategische hefboom – hoe een Europese verplichting evolueerde tot een instrument voor innovatie en Green Deal-integratie.
- Multi-Stakeholder Platform (C.3): Invloed op Europese standaardisatie – Nederland zichtbaar maken in een forum gedomineerd door grote technologiebedrijven.
- Tactisch Beraad (C.4): Slimme afstemming – een governance-model dat versnippering tegengaat en gezamenlijke consultatiereacties mogelijk maakt.
- SCSN & Gaia-X (C.5): Harmonisatie in de maakindustrie – hoe technische afstemming en samenwerking interoperabiliteit mogelijk maken.

Samen schetsen deze vignettes een beeld van waar Nederland sterk staat, waar coördinatie cruciaal is, en hoe strategische keuzes de impact op Europese dataruimtes kunnen vergroten. Deze voorbeelden onderstrepen het belang van structurele afstemming, gerichte capaciteitsopbouw en strategische positionering om de Nederlandse stem in Europa krachtig en effectief te houden.

C.1 SIMPL Testbed

Hoe CoE-DSC Nederland voorbereidt op Europese interoperabiliteit

SIMPL is een initiatief van de Europese Commissie om een middleware-laag voor veilige datadeling te ontwikkelen. Nederland is één van de weinige landen die niet alleen volgt, maar actief experimenteert. Via het SIMPL Testbed zorgt CoE-DSC dat Nederlandse initiatieven klaar zijn voor Europese standaarden.

Context en relevantie

[5] De showcases zijn geselecteerd op variatie, ook waren er meer positieve voorbeelden aangedragen door de geïnterviewden, zoals DSSC, EDICs of herziening van reguleringen rond mobiliteitsdata.

- De Europese datastrategie zet zwaar in op interoperabiliteit. SIMPL (Secure Interoperable Middleware for Public and Private Data Spaces) is een sleutelproject van de Europese Commissie om datadeling tussen sectoren en landen mogelijk te maken.
- Voor Nederland is dit cruciaal: Europese wetgeving en investeringen hebben directe impact op nationale datadeelinitiatieven zoals DS. Wachten betekent achterstand en mogelijk jaren werk weggooien:

"SIMPL volgen we niet alleen actief, we zijn ook bezig om een SIMPL testbed omgeving in de lucht te trekken." – vertegenwoordiger CoE-DSC

Hoe werkt het?

- CoE-DSC bouwt aan een testomgeving waarin Nederlandse partijen kunnen oefenen met SIMPL-componenten.
- Het lab kan gekoppeld worden aan FDS-use cases, zodat publieke datadeling direct profiteert.
- Nederland gebruikt deze hands-on aanpak om Europese ontwikkelingen naar Nederland te halen én omgekeerd Nederlandse expertise in te brengen in Europese discussies.

Impact

- *Voorsprong op EU-wetgeving*: Nederlandse initiatieven kunnen vroegtijdig conformeren aan Europese standaarden.
- *Strategische zichtbaarheid*: Nederland positioneert zich als hands-on partner in Europese projecten.
- *Kennisdeling*: Praktische ervaringen uit het testbed worden gedeeld met het nationale ecosysteem.

Uitdagingen

- *Afstemming*: Zonder structurele coördinatie met sectorale initiatieven dreigt versnippering.
- *Capaciteit*: Het opzetten van een testbed vraagt expertise en middelen, terwijl Europese kaders snel evolueren.

Lessen & herhaalbaarheid

- Proactieve testomgevingen voorkomen "remmende achterstand".
- Het model zou herhaalbaar kunnen zijn voor andere EU-initiatieven zoals IPCEI-CIS en Eurostack.
- Federatieve samenwerking (generiek + sectoraal) is essentieel om impact te maximaliseren.

C.2 INSPIRE

Hoe Geonovum Europese geo-standaarden implementeert én doorontwikkelt richting Green Deal data space

INSPIRE begon als een Europese verplichting voor harmonisatie van geo-data, maar is door

Geonovum strategisch doorontwikkeld tot een hefboom voor interoperabiliteit en aansluiting op de Europese datastrategie en Green Deal.

Context en relevantie

- De INSPIRE-richtlijn (2007/2/EC) werd in het leven geroepen om een Europese infrastructuur voor ruimtelijke informatie te creëren. Het doel: milieubeleid ondersteunen en grensoverschrijdende samenwerking mogelijk maken.
- Voor Nederland betekende dit vanaf 2009 een enorme inspanning: harmonisatie van datasets onder 34 thema's, implementatie van metadata-standaarden en het opzetten van netwerkservices. Inmiddels is INSPIRE niet alleen een wettelijke verplichting, maar ook een sleutel tot strategische invloed.
- Via het GreenData4All-initiatief wordt INSPIRE gekoppeld aan de Europese datastrategie en Common Data Spaces.

EU-gremia & NL-spelers

- EU: INSPIRE MIG (Maintenance & Implementation Group), DG Environment, JRC.
- NL: Geonovum (coördinatie en implementatie), Kadaster, CBS, RVO, provincies (via Tactisch Beraad).

Interventie/activiteit

Geonovum heeft niet alleen gezorgd voor implementatie, maar ook voor strategische doorontwikkeling:

- Implementatie: Harmonisatie van datasets en services conform INSPIRE, inclusief Annex I-thema's.
- Extensions Study: Geonovum initieerde deze studie om nationale behoeften te koppelen aan Europese standaarden. Het resultaat? Een methodologie en patronen die andere lidstaten nu ook gebruiken.
- Link met Green Deal: Actieve bijdrage aan GreenData4All om INSPIRE te moderniseren en te verbinden met milieudata en data space-initiatieven.

Outcome/impact

- *Compliance bereikt*: Nederland heeft vrijwel alle Annex I-thema's geharmoniseerd; implementatie-gap voor milieudata grotendeels gesloten.
- *Strategische positie*: Geonovum zit in de kern van Europese discussies over INSPIRE-modernisering en data spaces.
- *Innovatie*: Extensions Study levert herbruikbare patronen voor andere lidstaten en sectoren.
- INSPIRE-infrastructuur wordt actief gebruikt voor monitoring van EU-milieuwetgeving.

Lessen & herhaalbaarheid

INSPIRE laat zien hoe een verplichting kan uitgroeien tot een strategische asset:

- Begin als compliance, eindig als innovatie.
- Federatief model werkt: Geonovum als coördinator, sectorale partijen als uitvoerders.

- Extensions-methodologie is toepasbaar op andere EU-kaders zoals de Data Act en High Value Datasets.

Volgende stap
- INSPIRE koppelen aan Green Deal Data Space en de NDS.
- KPI: aantal NL-datasets dat niet alleen INSPIRE-conform is, maar ook bruikbaar in Europese data space-initiatieven.

Extra referentie voor verdieping
- INSPIRE Extensions Study – Geonovum
- GreenData4All – EC MIG

C.3 Multi-Stakeholder Platform (MSP)

Hoe FS Nederland een stem geeft in Europese ICT-standaardisatie
Het Multi-Stakeholder Platform on ICT Standardisation (MSP) is hét Europese forum waar lidstaten, industrie en maatschappelijke organisaties samenkomen om richting te geven aan ICT-standaardisatie. FS zorgt dat Nederland hier niet alleen aanwezig is, maar ook invloed uitoefent.

Context en relevantie
De Europese standaardisatie-agenda wordt steeds belangrijker door wetgeving zoals de Interoperability Act en de Data Act. Het MSP adviseert de Europese Commissie (DG CONNECT) over prioriteiten en acties. Voor Nederland is deelname cruciaal om:
- Invloed uit te oefenen op het Rolling Plan for ICT Standardisation.
- Praktische voorbeelden te delen die laten zien hoe open standaarden werken in de praktijk.
- Netwerken te bouwen met andere lidstaten en stakeholders.

FS haalt input op bij Nederlandse partijen zoals Logius, RIVM, Justitie, en andere onderdelen van de rijksoverheid om een breed gedragen stem te laten horen.

Hoe werkt het?
Het MSP is een platform waar veel grote technologiebedrijven aanwezig zijn, maar lidstaten spelen een sleutelrol door praktijkvoorbeelden te delen. FS benut die ruimte actief: “MSP wil graag dat lidstaten praktische voorbeelden delen. Als je meer lidstaten ook aan het woord laat, genereert dat energie: ‘Oh, dat kunnen wij ook.’ De secretaris is daar heel blij mee.” Nederland bracht bijvoorbeeld het thema ‘Human Rights’ in, gekoppeld aan de Nederlandse Technische Afspraak (NTA) voor profileringsalgoritmes. Dat leidde tot een werkgroep en een uitnodiging om een sessie te geven binnen het MSP. Zo groeit invloed stap voor stap.
Naast MSP speelt Nederland via een forumlid ook een rol in het High Level Forum (HLF). Daar wist Nederland, na twee jaar inspanning, een pan-Europees certificaat voor educatie te realiseren. FS ondersteunt deze vertegenwoordiging actief, bijvoorbeeld door kennis en netwerk te leveren.

Impact

- Nederland zichtbaar in Europa: Presentaties over open source en Human Rights gaven Nederland een plek in werkgroepen en zelfs een sessie in het HLF.
- Invloed op standaarden: Via MSP en HLF draagt Nederland bij aan Europese afspraken over ICT-standaardisatie.
- Netwerkfunctie: MSP is een springplank om nationale initiatieven te koppelen aan Europese agenda's.

Uitdagingen

- Capaciteitstekort: FS heeft slechts 12 medewerkers en moet scherp prioriteren.
- Concurrentie van big tech: Grote bedrijven domineren het MSP, waardoor lidstaten extra moeite moeten doen om gehoord te worden.
- Politieke balans: Nederland wil zichtbaar zijn, maar niet te dominant optreden.

Lessen & herhaalbaarheid

- Succes vraagt strategische keuzes en praktische voorbeelden die aansluiten bij Europese prioriteiten.
- Het model – actieve deelname, netwerkfunctie, koppeling van nationale initiatieven – is herhaalbaar voor andere domeinen zoals data spaces en digitale autonomie.

C.4 Tactisch Beraad

Hoe Geonovum en partners versnippering tegengaan door strategische afstemming

Het Tactisch Beraad is een overlegstructuur waarin grote geo-datahouders (Kadaster, CBS, RVO, provincies) en Geonovum samenkomen om Europese ontwikkelingen te bespreken, prioriteiten te bepalen en gezamenlijke acties te coördineren.

Context en relevantie

Het geo-domein is complex: Europese dossiers zoals de Data Act, INSPIRE, en High Value Datasets raken meerdere organisaties. Zonder afstemming dreigt dubbel werk en tegenstrijdige boodschappen. Geonovum herkende dit risico en initieerde het Tactisch Beraad: een overleg waarin grote geo-datahouders – Kadaster, CBS, RVO en provincies – samenkomen om Europese ontwikkelingen door te spreken en acties te coördineren.

Kernactiviteiten

- Frequentie: Vier tot vijf keer per jaar.
- Agenda: Europese wetgeving, consultaties, strategische posities en signalering van kansen.
- Werkwijze: Informeel, maar doelgericht. Deelnemers delen wie waar actief is, welke gremia ze bezoeken en welke boodschappen ze meenemen. Zo ontstaat een gedeeld beeld van het Nederlandse speelveld.

Een concreet voorbeeld uit het interview:
"We bespreken 4 keer per jaar wat we zien aan Europese ontwikkelingen, wat we ervan vinden en of we ergens op reageren. Het is ook om te horen wat andere organisaties doen richting de Europese Commissie en met nationale counterparts." (Geonovum)

Impact

- *Overlapreductie:* Minder dubbel werk en tegenstrijdige boodschappen richting EU.
- *Snelle respons:* Gezamenlijke reacties op consultaties, zodat iedereen kan putten uit een longlist van argumenten.
- *Netwerkversterking:* Helpt partijen om elkaar te vinden en af te stemmen over Europese events – bijvoorbeeld het IDSA High Level Event, waar een simpele mail vooraf zorgde dat meerdere Nederlandse partijen hun aanwezigheid op elkaar afstemden.

Lessen & herhaalbaarheid

Het Tactisch Beraad laat zien dat coördinatie niet hiërarchisch hoeft te zijn om effectief te zijn. Vrijwillige afstemming werkt, mits er een gedeeld besef is van urgentie en toegevoegde waarde. Dit model kan herhaalbaar zijn in andere domeinen zoals mobiliteit, energie en gezondheid.

C.5 SCSN als Gaia-X flagship

Hoe CoE-DSC harmonisatie tussen iSHARE en Gaia-X faciliteert

In het Europese ecosysteem voor datadeling komen verschillende standaarden samen, wat soms uitdagingen oplevert. Het Smart Connected Supplier Network (SCSN) laat zien hoe CoE-DSC een sleutelrol speelde in het verbinden van iSHARE en Gaia-X. Door gezamenlijke afstemming en technische harmonisatie werd interoperabiliteit in de hightech maakindustrie gerealiseerd.

Context en relevantie

Europese initiatieven zoals Gaia-X en IDSA ontwikkelen kaders voor veilige datadeling. Voor Nederlandse sectoren zoals de hightech maakindustrie is het essentieel dat deze kaders goed op elkaar aansluiten. CoE-DSC zag de kans om partijen bij elkaar te brengen en een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen: ***“We hebben iSHARE en Gaia-X bij elkaar gebracht en consensus bereikt. Dat had niet bestaan zonder CoE-DSC.”***

Hoe werkt het?

- CoE-DSC faciliteerde dialoog en technische afstemming tussen iSHARE en Gaia-X.
- Gezamenlijke architectuurafspraken en interoperabiliteitsprotocollen werden ontwikkeld.
- Deze harmonisatie werd toegepast in het SCSN-ecosysteem, waardoor leveranciers en OEM’s veilig en efficiënt data konden delen.

Impact

- Afstemming gerealiseerd: iSHARE en Gaia-X werken nu complementair in plaats van afzonderlijk.
- Interoperabiliteit versterkt: Nederlandse maakindustrie kan data delen over ketens heen.
- Voorbeeldfunctie: De aanpak biedt een blauwdruk voor andere sectoren zoals logistiek en gezondheid.

Uitdagingen

- *Opschaling:* Het succes in SCSN moet vertaald worden naar andere domeinen om impact te vergroten.
- *Structurele borging:* Harmonisatieprocessen moeten worden vastgelegd om herhaalbaarheid te waarborgen.

Lessen & herhaalbaarheid

- Samenwerking en technische governance zijn cruciaal voor standaardisatie.
- Een federatief model – sectorale autonomie plus generieke afstemming – werkt beter dan top-down coördinatie.

Documentatie van harmonisatieprocessen vergroot herhaalbaarheid.

ICT, Strategy & Policy

Anna van Buerenplein 1
2595 DA Den Haag
tno.vector.nl

TNO Vector